

เอกสารประกอบการพิจารณา

ญัตติ

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษา
ข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน

อ.พ. 5/2568 สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง

อ.พ. 5/2568
สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750

ญัตติ

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริง

และหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน

(นายอนุชา บูรพชัยศรี เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด ญัตติ หรือหนังสือสัญญา ระหว่างประเทศ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความทางวิชาการ และ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กรรมการ และบุคคลในวงงานรัฐสภา ใช้ในการประกอบการพิจารณา ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สนใจทั่วไป

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้รับผิดชอบ

นายมานิช อินทนิม

ที่ปรึกษาด้านระบบงานนิติบัญญัติ
รักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นายสุรียา ฮ่องเสนาะ

วิทยากรเชี่ยวชาญ

นายวิชาญ ทราญอ่อน

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นายณัฐพล ยิ่งกล้า

นิติกรชำนาญการพิเศษ

นางมัลลิกา สมบัติศิริ

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นางสาวเมษณีญา สอนทรัพย์

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นายกันตภณ สุคันธพงษ์

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นางสาวอชฌา ไตรมาลัย

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

นางเสาวภา วาสนา

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

มกราคม 2568

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ความยากจนเป็นปัญหาที่สำคัญและซับซ้อนในประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนจำนวนมาก โดยมีการจำแนกประเภทความยากจนออกเป็น ความยากจนสัมบูรณ์ และความยากจนสัมพัทธ์ ความยากจนสัมบูรณ์ หมายถึง การขาดแคลนสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในขณะที่ความยากจนสัมพัทธ์ หมายถึง การมีรายได้น้อยกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม ส่งผลให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายครั้งใหญ่ ไม่ใช่แค่โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป ปัญหาผู้สูงอายุล้นเมืองเท่านั้น จากงานวิจัยยังพบว่า ร้อยละ 34 ของผู้สูงวัยในประเทศไทย ยังมีรายได้ต่ำกว่า “เส้นความยากจน” (Poverty Line) แม้จะมีความพยายามในการแก้ไขมาหลายปี แต่ยังคงมีประชาชนที่ขาดโอกาสในการพัฒนาชีวิต การศึกษา และการเข้าถึงสาธารณสุข แม้ว่าสัดส่วนคนจนโดยรวมจะลดลงจาก 3.79 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2565 เหลือเพียง 2.39 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2566 คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 3.41 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งลดลงจากร้อยละ 5.43 แต่ยังมีกลุ่มคนที่เสี่ยงตกอยู่ในภาวะยากจน โดยเฉพาะแรงงานภาคเกษตรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพียงคนละ 6,975 บาทเท่านั้น แต่ละภูมิภาคยังพึ่งพาการเกษตรเป็นหลักและเผชิญกับปัจจัยแปรปรวน เช่น ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง ที่รัฐไม่สามารถป้องกันและแก้ไขได้มาเป็นเวลายาวนาน ราคาซื้อขายพืชผลการเกษตรจึงขึ้นลงตามสภาพอากาศ ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรไม่มั่นคง ทำให้ประเทศไทยยังคงติดกับดักอยู่ในตำแหน่งประเทศรายได้ปานกลางมาเป็นเวลายาวมากกว่า 2 ทศวรรษ จากงานวิจัยพบว่า คนจน 1 คน มีปัญหามากกว่า 1 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และด้านการเข้าถึงบริการรัฐ หากไม่ดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าว อาจทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในสถานะประเทศกำลังพัฒนาต่อไปอีกยาวนาน

ปัญหาความยากจนในประเทศไทยเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ด้านรายได้ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการขาดโอกาสและสวัสดิการขั้นพื้นฐานจากรัฐ รวมถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยังคงมีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งหากปล่อยไว้จะนำไปสู่ปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และความไม่เท่าเทียม การแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างยั่งยืนควรให้ความสำคัญด้านการศึกษา โดยพบว่าระดับการศึกษาต่ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนจนมีโอกาสน้อยในการหลุดพ้นจากความยากจน โดยประชากรที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีอัตราความยากจนสูงถึงร้อยละ 9.51 โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มคนที่มีความเป็นอยู่ใกล้กับเส้นความยากจน เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวมีโอกาสที่จะกลายเป็นคนจนได้ง่าย ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ย่อมส่งผลต่อความเป็นอยู่และศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาวเพราะไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมีแนวทางหลักดังนี้ 1) เพิ่มโอกาสและลงทุนในด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง เพิ่มโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้ที่สูงขึ้น 2) ส่งเสริมการสร้างอาชีพ สนับสนุนให้คนจนมีอาชีพที่มั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำ ดำเนินนโยบายที่ช่วยให้ทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ กระจายไปสู่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สร้างงานที่มีผลิตภาพและค่าจ้างสูง รวมถึงการส่งเสริมนวัตกรรมในภาคเกษตรกรรม เพื่อให้คนในชนบทเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น และ

4) ให้ความช่วยเหลือทางสังคม เช่นสวัสดิการที่มั่นคงและยั่งยืนมากกว่าโครงการที่มีลักษณะสังคมสงเคราะห์เงินช่วยเหลือเป็นครั้งคราวและไม่ยั่งยืน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ว่า “เราไม่ควรให้ปลาแก่เขา แต่ควรจะให้เบ็ดตกปลา และสอนให้รู้จักวิธีตกปลาจะดีกว่า” (4 ธันวาคม 2541)

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความยากจนมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลทั้งเชิงสถิติและเชิงลึกในการวิเคราะห์เพื่อออกแบบมาตรการที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมายและบริบทของพื้นที่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรและข้อจำกัดต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ การประเมินผลและติดตามสถานการณ์จะช่วยสร้างความมั่นใจว่ามาตรการที่ดำเนินการนั้นสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

เอกสารฉบับนี้ได้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาญาติติดังกล่าว เช่น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย การศึกษาภาวะความยากจนและปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย และแนวทางการบรรเทาความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation: TPA) ที่มุ่งเน้นให้เกิดความช่วยเหลืออย่างถูกต้องไปถึงครัวเรือนที่ต้องการจริง ๆ ผ่านกลไกการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้แทนราษฎร	ก
ส่วนที่ 1 สารสำคัญยุติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน (นายอนุชา บูรพชัยศรี เป็นผู้เสนอ)	1-1
ส่วนที่ 2 บทวิเคราะห์	2-1
ส่วนที่ 3 ข้อมูลประกอบการพิจารณายุติ	3-1
1) นิยามความหมายคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	3-1
2) สถิติที่สำคัญ	3-3
3) กรณีศึกษา การแก้ไขปัญหาความยากจนในต่างประเทศ	3-6
- กรณีศึกษา: การขจัดความยากจนของประเทศจีน	3-6
- กรณีศึกษา: การขจัดความยากจนของประเทศอินเดีย	3-16
4) คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจน	3-22
5) อัตรากำลังงานบัญชีธนาคารของคนไทย ปี 2567	3-23
6) การจ้างงานและการว่างงาน (Employment and Unemployment)	3-25
7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3-28
8) ข่าวที่เกี่ยวข้อง	3-32

ส่วนที่ 1

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน
(นายอนุชา บูรพชัยศรี เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน

เหตุผล

เนื่องจากความยากจนสามารถวัดได้จากดัชนีความยากจนหลายมิติ หรือ ดัชนี MPI (Multidimensional Poverty Index) ที่พิจารณาจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) 5 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และด้านการเข้าถึงบริการรัฐ อาทิ ผลสำรวจจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAAP) ล่าสุดในปี 2566 จากประชากรสำรวจ (จปฐ.) จำนวน 36,130,610 คน พบว่ามีคนจน (จปฐ.) จำนวน 655,365 คน คิดเป็นร้อยละ 1.81 และคนจนเป่าหมาย จำนวน 211,739 คน คิดเป็นร้อยละ 0.59 ทั้งนี้ คนจนเป่าหมาย คือ คนจนที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนและได้รับการสำรวจว่าจน (survey-based) จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และยังมีมาลงทะเบียนว่าจนอีกด้วย (register-based) จากข้อมูลลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ กระทรวงการคลัง สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งปัญหาใหญ่ที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้หมดสิ้น แม้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหลายสิบปี รัฐบาล หน่วยงานองค์กร ทั้งรัฐ เอกชน และประชาสังคมจะพยายามร่วมมือกันแก้ไขปัญหากันอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดและพบการตกหล่นอีกจำนวนไม่น้อย เนื่องจากปัญหาความยากจนเป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน สภาผู้แทนราษฎรและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ข้อ 45 ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ส่วนที่ 2

บทวิเคราะห์

การแก้ปัญหาความยากจนเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแผนระดับโลกที่เสนอโดยองค์การสหประชาชาติ และได้รับการรับรองจาก 193 ประเทศในปี ค.ศ. 2015 โดยมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 ถึง 2030 เป้าหมายเหล่านี้มุ่งเน้นการจัดความยากจนและความไม่เท่าเทียม รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก และ 169 เป้าหมายย่อย โดยการยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ (End poverty in all its forms everywhere) เป็นเป้าหมายที่ 1 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) องค์การสหประชาชาติ

เป้าหมายที่ 1: ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ (End poverty in all its forms everywhere) ว่าด้วยการลดความยากจนทั้งทางเศรษฐกิจ และความยากจนในมิติอื่น ๆ ด้วย (ตามการนิยามของแต่ละประเทศ) ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทั้งชาย หญิง เด็ก คนยากจน และกลุ่มคนเปราะบาง

เป้าหมายย่อยของเป้าหมายนี้ครอบคลุมประเด็นการยกระดับรายได้ของผู้คนให้สูงกว่า \$1.25 ต่อวัน (หรือประมาณ 41.377 บาทขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยน) (1.1) และลดสัดส่วนของความยากจนในมิติต่าง ๆ ของคนทุกกลุ่มให้เหลือครึ่งหนึ่งภายในปี พ.ศ. 2573 (1.2) เน้นการใช้ระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคม (1.3) และการสร้างหลักประกันในเรื่องสิทธิของการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ บริการพื้นฐาน รวมถึงกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินและทรัพย์สิน (1.4) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนยากจน และเปราะบางจากภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจสังคม และที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศด้วย

ในทางนโยบายเป้าหมายนี้จะเน้นให้มีการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ โดยการระดมทรัพยากรที่หลากหลายไปช่วยประเทศที่พัฒนาน้อยกว่า เพื่อลงทุนในโครงการที่จะยุติความยากจน (1.a) และกำหนดนโยบายในระดับต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความละเอียดอ่อนด้านเพศสภาพและความยากจน (1.b)

เป้าหมายย่อยภายใต้ เป้าหมายที่ 1

เป้าหมายย่อย 1.1 ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนในทุกพื้นที่ให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2573 ซึ่งปัจจุบันความยากจนวัดจากคนที่มีความใช้จ่ายรายวันต่ำกว่า \$1.90 ต่อวัน (ประมาณ 65.10 บาท ขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยน)

เป้าหมายย่อย 1.2 ภายในปี พ.ศ. 2573 ลดสัดส่วน ชาย หญิง และเด็กในทุกช่วงวัยที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกระดับ ตามนิยามของแต่ละประเทศให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง

เป้าหมายย่อย 1.3 ดำเนินการให้ทุกคนมีระบบและมาตรการการคุ้มครองทางสังคมระดับประเทศที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงฐานการคุ้มครองทางสังคม (floors) โดยให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรยากจน และกลุ่มเปราะบางให้มากที่สุดภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายย่อย 1.4 ภายในปี พ.ศ. 2573 สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่ยากจนและเปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นเจ้าของและมีสิทธิในที่ดินและทรัพย์สินในรูปแบบอื่น มรดก ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงระบบการเงินระดับฐานราก (microfinance)

เป้าหมายย่อย 1.5 ภายในปี พ.ศ. 2573 สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมทั้งลดความเสี่ยงและความล่อแหลมต่อภาวะสภาพอากาศผันผวนรุนแรง การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ

และเป้าหมายย่อย 1.a สร้างหลักประกันว่าจะมีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญจากแหล่งที่หลากหลาย รวมไปถึงการยกระดับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาน้อยที่สุด มีวิธีการที่เพียงพอและคาดการณ์ได้ในการดำเนินงานตามแผนงานและนโยบายเพื่อยุติความยากจนในทุกมิติ¹

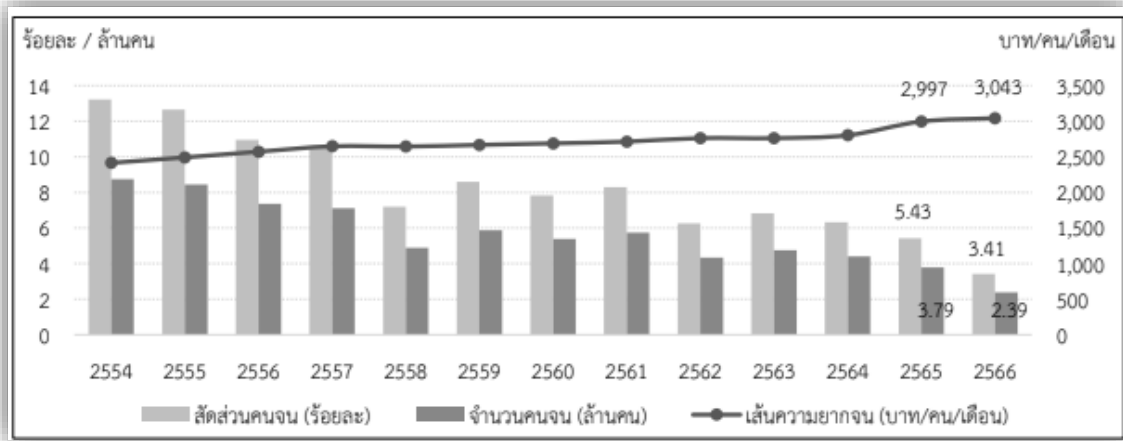
ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าร่วมและรับรองในเป้าหมายนี้ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ปี พ.ศ. 2564 เป็นจุดเริ่มต้นของ “Decade of Action” หรือศตวรรษแห่งการลงมือทำเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายเหล่านี้อย่างจริงจัง SDGs ยังมีความสำคัญในการสร้างกรอบการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะกลุ่มที่เปราะบางที่สุดในสังคม

ความยากจนจึงเป็นทั้งสาเหตุ ปัญหา และอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศทั่วโลก เนื่องจากส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ความยากจนไม่เพียงแต่หมายถึงความขัดสนทางด้านรายได้ในการดำรงชีพเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงวิถีชีวิตและความอยู่ดีมีสุขในทุกมิติตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นวาระการพัฒนาหลักของหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย โดยการยุติความยากจนให้หมดสิ้นไปต้องดำเนินการให้ครอบคลุมอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเปราะบางที่มีความท้าทายในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจและสังคม

สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนคนจนลดลงจาก **3.79 ล้านคน** ในปี พ.ศ. 2565 เหลือเพียง **2.39 ล้านคน** ในปี พ.ศ. 2566 คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ **3.41** ของประชากรทั้งหมด ซึ่งลดลงจาก ร้อยละ **5.43** ในปีที่ผ่านมา การปรับตัวดีขึ้นนี้เกิดจากการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีสัดส่วนแรงงานยากจนสูงที่สุด และโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐในปี พ.ศ. 2565 ที่ช่วยให้ผู้ที่เคยตกหล่นสามารถเข้าถึงบริการได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนเปราะบางยังคงต้องได้รับความสำคัญเนื่องจากมีความเสี่ยงสูงที่จะกลายเป็นคนจนเพราะมีระดับความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับ

¹ ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Centre for SDG Research and Support: SDG Move). (ม.ป.ป.). SDG PORT. สืบค้น 18 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.sdgport-th.org/indicators-dashboard/#1628572180860-04b99675-4efd>

เส้นความยากจน โดยเฉพาะในพื้นที่นอกเขตเทศบาลและจังหวัดชายแดนใต้ที่ประสบปัญหาความยากจนเรื้อรัง การแก้ไขปัญหาความยากจนจึงควรมุ่งเน้นไปที่กลุ่มที่มีความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับเส้นความยากจน เพื่อให้สามารถหลุดพ้นจากความเสี่ยงได้อย่างยั่งยืน²

ภาพที่ 1 เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ปี พ.ศ. 2554–2566

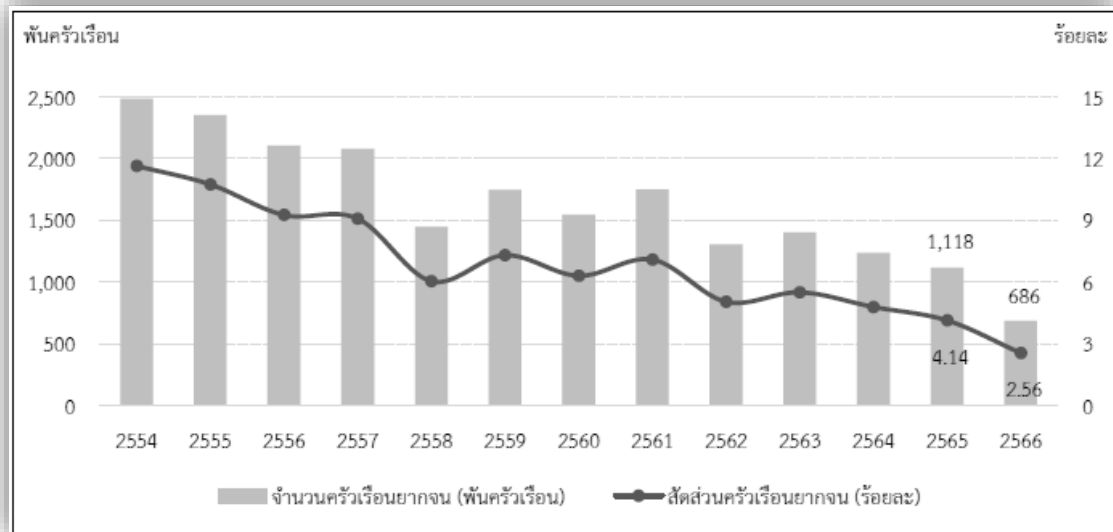
ที่มา: “รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566” โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สืบค้น 21 ตุลาคม 2567 https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744

จากข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า สถานการณ์ความยากจนในไทยช่วงปี พ.ศ. 2554-2566 มีแนวโน้มดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 13 เหลือร้อยละ 2.39 และจำนวนคนจนลดลงจาก 8 ล้านคนเหลือประมาณ 2-3 ล้านคน ในขณะที่เส้นความยากจนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยจาก 2,500 เป็น 3,000 บาท/คน/เดือน โดยรวมแล้วกราฟนี้แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยทั้งสัดส่วนและจำนวนคนจนลดลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วง 12 ปีที่ผ่านมา

ในปี พ.ศ. 2566 คนจนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 97.53 เข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาลของรัฐ แบ่งเป็นสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้าร้อยละ 89.59 และสิทธิอื่น ๆ เช่น ประกันอุบัติเหตุนักเรียน ประกันสุขภาพเอกชน และสวัสดิการจากนายจ้างร้อยละ 7.53 ด้านสวัสดิการ ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนลดลงจากร้อยละ 96.16 ปี พ.ศ. 2565 เหลือร้อยละ 94.19 ในปี พ.ศ. 2566 ขณะที่ผู้รับเบี้ยคนพิการยากจนลดลงจาก

² สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ปี พ.ศ. 2554–2566. สืบค้น 21 ตุลาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744

ร้อยละ 81.34 เหลือร้อยละ 73.85 ส่วนการเข้าถึงบริการพื้นฐานของครัวเรือนยากจน พบว่าไม่มีน้ำประปา ร้อยละ 19.02 ไม่มีสมาร์ทโฟนร้อยละ 25.03 และไม่มีอินเทอร์เน็ตร้อยละ 31.18

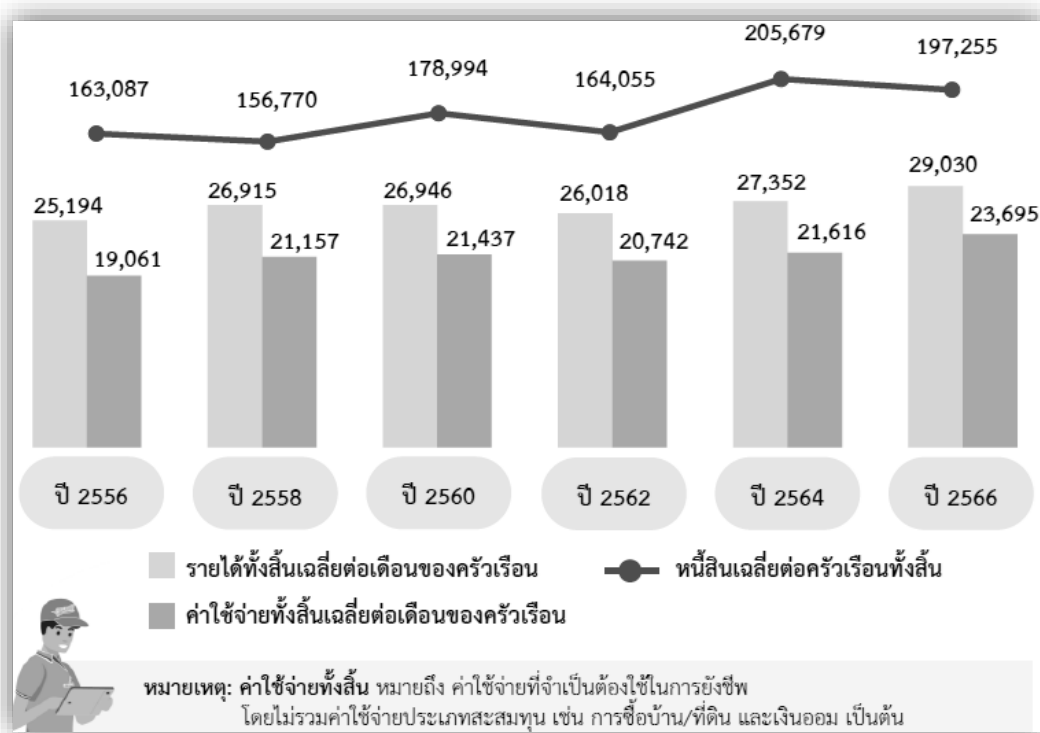
ภาพที่ 2 สัดส่วนครัวเรือนยากจน และจำนวนครัวเรือนยากจน ปี พ.ศ. 2554-2566

ที่มา: “รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566” โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สืบค้น 21 ตุลาคม 2567 https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744

จากรายงานจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เรื่อง สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 นั้น โดยระบุว่า จำนวนครัวเรือนยากจน ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีครัวเรือนยากจนประมาณ 686,000 ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 2.56 ของครัวเรือนทั้งหมด จำนวนครัวเรือนยากจนลดลงจากประมาณ 1.12 ล้านครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2565 ความแตกต่างระหว่างพื้นที่ในพื้นที่นอกเขตเทศบาลมีสัดส่วนครัวเรือนยากจนสูงกว่าพื้นที่เขตเทศบาลถึง 2.01 เท่า รายงานนี้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มที่ดีขึ้นในสถานการณ์ความยากจนของประเทศ และยังมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น เช่น การขยายตัวของเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมและโครงการช่วยเหลือจากรัฐ

ในช่วง 13 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในการลดความยากจน โดยสัดส่วนของคนจนคนจนน้อย และคนเกือบจนลดลงจากร้อยละ 5.15, 8.07 และ 11.52 ในปี พ.ศ. 2554 เหลือเพียงร้อยละ 0.90, 2.52 และ 5.67 ในปี พ.ศ. 2566 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นไปอย่างยั่งยืนควรให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่มีความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับเส้นความยากจน เนื่องจากกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะกลายเป็นคนจนได้ง่าย ซึ่งสถานการณ์นี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว เนื่องจากพวกเขาไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน

แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปี พ.ศ. 2566 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศ มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 25,194 บาท ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 29,030 บาท ในปี พ.ศ. 2566 เช่นเดียวกันกับค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 19,061 บาท ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 23,695 บาท ในปี พ.ศ. 2566 ส่วนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2556 จนถึง พ.ศ. 2564 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มจาก 163,087 บาท ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 205,679 บาท ในปี พ.ศ. 2564 และลดลง เป็น 197,255 บาท ในปี พ.ศ. 2566

ภาพที่ 3 รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2556-2566

ที่มา : “สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2566” โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ สืบค้น 22 ตุลาคม 2567 https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2024/20240508082744_74896.pdf

จากการสำรวจสถานภาพหนี้ครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2567 ของหอการค้าไทยร่วมกับศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 99.7 มีภาระหนี้สิน และอีกร้อยละ 0.3 ไม่มีภาระหนี้สิน โดยหนี้สินส่วนใหญ่คือ หนี้บัตรเครดิตถึงร้อยละ 60.2 รองลงมาคือ หนี้ซื้อยานพาหนะร้อยละ 47.1 หนี้ส่วนบุคคลเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 40.1 หนี้ที่อยู่อาศัย หนี้เพื่อการประกอบธุรกิจ และหนี้การศึกษา ขณะเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในปัจจุบัน

พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 46.3 มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 1-1.5 แสนบาท/เดือน

สำหรับหนี้ส่วนบุคคลหรือหนี้บัตรเครดิตนั้น ส่วนใหญ่มีการกู้ไปเพื่อใช้จ่ายซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ซื้อสินค้าคงทน บ้าน รถ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และการประกอบธุรกิจ เป็นต้น โดยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ประชาชนราวร้อยละ 71.6 เคยผิดนัดชำระหนี้ และอีกร้อยละ 28.4 ยังไม่เคยผิดนัดชำระ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ผิดนัดชำระหนี้มากที่สุดคือ เศรษฐกิจไม่ดี รองลงมาคือรายได้ลดลง สภาพคล่องธุรกิจลดลง ราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

ภาพที่ 4 ผลสำรวจภาวะหนี้ครัวเรือนไทย 2567

ที่มา: “ผลสำรวจภาวะหนี้ครัวเรือนไทย 2567” โดย หอการค้าไทยร่วมกับศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สืบค้น 22 ตุลาคม 2567 https://cebf.utcc.ac.th/upload/poll_file/file_th_188d10y2024.pdf

ซึ่งข้อมูลบางส่วนสอดคล้องกับการสำรวจของศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เรื่องสถานการณ์หนี้ในครัวเรือนปัจจุบัน โดยพบว่า กลุ่มที่มีภาระหนี้มากกว่ารายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2559-2562 แต่เริ่มลดลงในปี พ.ศ. 2565-2567 สัดส่วนของกลุ่มที่มีหนีน้อยกว่ารายได้มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2560-2563 มีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2567 สถานการณ์จะดีขึ้น โดยกลุ่มที่มีหนี้มากกว่ารายได้จะลดลงเหลือร้อยละ 44.4 สถานการณ์ปัจจุบันข้อมูลแสดง

ให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีภาระหนี้สูงกว่ารายได้ แนวโน้มในอนาคตคาดการณ์ว่าสถานการณ์หนี้ครัวเรือนจะดีขึ้นในปี พ.ศ. 2567 สัดส่วนของกลุ่มที่มีหนี้้น้อยกว่ารายได้และไม่มีหนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหนี้ครัวเรือนที่รุนแรงในช่วงที่ผ่านมา แต่มีสัญญาณที่ดีขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องมีมาตรการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบหนี้กับรายได้ พ.ศ. 2559- 2567

สถานการณ์หนี้ปัจจุบัน	ปี พ.ศ.							
	2559	2560	2561	2562	2563	2565	2566	2567
หนี้เพิ่มมากกว่ารายได้เพิ่ม	19.3	24.0	31.9	37.0	39.7	36.7	54.7	46.4
หนี้เพิ่ม เท่ากับ รายได้เพิ่ม	21.0	59.7	35.9	40.2	44.9	41.0	41.9	32.3
หนี้เพิ่ม น้อยกว่า รายได้เพิ่ม	59.7	16.3	32.2	22.8	15.4	22.3	3.4	21.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
สถานการณ์หนี้ในอนาคต	2559	2560	2561	2562	2563	2565	2566	2567
หนี้เพิ่มมากกว่ารายได้เพิ่ม	0.3	3.5	18.7	33.4	9.6	41.1	60.4	37.3
หนี้เพิ่ม เท่ากับ รายได้เพิ่ม	18.1	25.2	31.8	29.0	36.4	26.9	35.8	39.7
หนี้เพิ่ม น้อยกว่า รายได้เพิ่ม	81.6	71.3	49.6	37.6	54.1	32.0	3.8	23.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: “เปรียบเทียบหนี้กับรายได้ พ.ศ. 2559-2567” โดย ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สืบค้น 22 ตุลาคม 2567 https://cebf.utcc.ac.th/upload/poll_file/file_th_188d10y2024.pdf

การแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนในประเทศไทยต้องอาศัยกลยุทธ์ที่หลากหลายและการเข้าใจบริบทของชุมชนและสังคมไทย โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นและรู้วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน มีข้อยืนยันทางบวกลบมาแล้วว่า มีผลต่อการเพิ่มรายได้ของประชากร และเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การศึกษาจึงเป็นการลงทุนในมนุษย์ (human capital) ที่จำเป็นของทุกรัฐ เพื่อที่จะให้มั่นใจว่ามนุษย์จะสามารถมีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการบรรลุความสำเร็จของตน การศึกษาโดยพื้นฐานเช่นนี้ จึงเป็นช่องทางลดปัญหาทางสังคมในหลาย ๆ เรื่อง คือ เด็กที่ออกจากโรงเรียน และสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นโดยพื้นฐาน จะไม่ตกอยู่ในสภาพที่ยากจน และจะลดทอนความยากจนได้มากถึงร้อยละ 30 จากการเรียนรู้ที่พัฒนา การศึกษาช่วยชะลอความยากจน การศึกษาเป็นช่องทางหยุดยั้งการถ่ายทอดความยากจนจากรุ่นพ่อแม่ สู่รุ่นลูกหลานได้

การศึกษาช่วยส่งผลดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การศึกษาสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพราะช่วยให้มีงานทำ มีเศรษฐกิจดี การศึกษาเป็นตัวช่วยในการสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

การศึกษาลดความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ คือ หากมีคนทำงานที่มาจากความรวยและจน แต่ได้รับการศึกษาที่เหมือนกัน ไม่แตกต่างกันอย่างเสมอหน้า ก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ถึง ร้อยละ 30 การศึกษาเช่นนี้ ในทางเศรษฐกิจถือว่ามีส่วนช่วยในการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้น การจัดการศึกษา ขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำต้องดำเนินการ **1) การจัดการศึกษาบนหลักแห่งการกระทำที่ทัดเทียมกัน (Equalization System) หรือเสมอภาคกัน** เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคน หรือพื้นที่ที่ยังอ่อนแอ หรือล้าหลังให้ตั้งตัว ตั้งไข่เพื่อคงอยู่และแข่งขันได้ หรือพัฒนาขึ้นมาให้ทัดเทียมกับกลุ่มคนหรือพื้นที่อื่น ๆ ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ โดยนัยนี้ รวมถึงความเจริญก้าวหน้าหรือความเจริญของเมืองให้ใกล้เคียงกัน โดยมีให้เมืองต่างๆ เกิดความเจริญเติบโตที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็ขนาดของเมือง ทั้งในแง่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนนหนทาง การคมนาคม ไฟฟ้า ประชากร ความเป็นอยู่ รายได้ และการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น การพัฒนาเมืองในแนวทางนี้จะเอื้อต่อการจัดการศึกษาในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นให้มีระดับทัดเทียมแต่ละเมือง ไม่เกิดช่องว่างทางการศึกษาและเศรษฐกิจ และ **2) การศึกษาฟรี มีคุณภาพ ถ้วนหน้าสำหรับเด็กทุกคน** คือ การสร้างกลไกเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กทุกคน ไม่ว่าจะเป็เด็กปกติ เด็กพิการ เด็กพิเศษ รัฐต้องทุ่มเทจริงจังให้เด็กทุกคนได้รับความสะดวกและให้ความพร้อมที่จะอยู่ในระบบการศึกษาให้นานที่สุด เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ความสามารถ และวุฒิภาวะที่จะพึ่งพาตนเองและรับผิดชอบต่อสังคมได้ เด็กทุกคนต้องได้เรียนฟรีในทุกโอกาส และสถานที่ที่เด็กอยู่เป็นการเรียนฟรีที่มีคุณภาพตามรัฐธรรมนูญที่รับรองไว้ แต่ในความเป็นจริง เด็กหลุดจากระบบการศึกษาจำนวนมาก เพราะการศึกษาไม่ฟรีจริง ข้ำยขาดคุณภาพ ซึ่งผู้ยากจน ด้อยโอกาส ขาดความพร้อม เช่น เสื้อผ้า เครื่องเขียน การเดินทาง และอาหาร เป็นต้น

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถของบุคคล การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้สำหรับทุกคนจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กจากครอบครัวยากจน ซึ่งควรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและไม่มีค่าใช้จ่ายอย่างแท้จริง การสร้างกลไกที่เอื้ออำนวยให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพจะเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะและความสามารถในการพึ่งพาตนเองในอนาคต การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นสำหรับการทำงานในตลาดแรงงาน การส่งเสริมทักษะอาชีพให้แก่เยาวชนจากครอบครัวยากจนจะช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงานและลดอัตราการว่างงานในกลุ่มนี้ การศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึงเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความยากจน โดยควรมีระบบการศึกษาที่สามารถเข้าถึงได้สำหรับทุกคน การศึกษาที่เท่าเทียมหมายถึงการให้โอกาสทุกคนเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม หรือภูมิศาสตร์

การสร้างระบบการศึกษาที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคนจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เช่น การจัดตั้งโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือชุมชนที่ด้อยโอกาส เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

2. การส่งเสริมให้ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจของตนเอง การส่งเสริมให้ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจของตนเองเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและลดปัญหาความยากจน การพัฒนาศักยภาพของชุมชนควรเริ่มจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทุกคน มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความรับผิดชอบและความผูกพันต่อชุมชน โดยการสร้างโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มออมทรัพย์ที่ช่วยให้สมาชิกสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรซึ่งกันและกัน การสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เช่น การเกษตร การแปรรูปสินค้า และการทำธุรกิจขนาดเล็ก ซึ่งจะช่วยให้เกิดการสร้างรายได้ภายในชุมชนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งทุนจากภายนอกมากนัก การเพิ่มขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชน เช่น การฝึกอบรมเรื่องการจัดการธุรกิจ การตลาด และทักษะด้านเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินธุรกิจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนจะช่วยให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ การจัดตั้งตลาดนัดหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ จะช่วยให้สินค้าจากชุมชนสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น นอกจากนี้ การสร้างแบรนด์สินค้าท้องถิ่นจะช่วยเพิ่มมูลค่าและความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์

เมื่อชุมชนมีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและยั่งยืน จะส่งผลให้เกิดรายได้ที่มั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและความร่วมมือในชุมชน ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการพัฒนาอย่างยั่งยืน การส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของชุมชนจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน และควรได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาท้องถิ่นทุกระดับ และรวมถึงสมาชิกผู้แทนราษฎรด้วยเพื่อร่วมสร้างชุมชนมีให้ระบบเศรษฐกิจของตนเอง

3. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การใช้ข้อมูลเชิงลึก เป็นเครื่องมือสำคัญในการระบุและวิเคราะห์ปัญหาความยากจนในแต่ละพื้นที่ โดยการจัดทำฐานข้อมูลที่ครอบคลุมถึงรายได้ สถานะการมีที่ดินและความต้องการของประชาชนในชุมชน การใช้ Big Data จะช่วยให้สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างแม่นยำและลดความสูญเสียงบประมาณในการดำเนินงาน เช่น โครงการหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อสังคม เป็นตัวอย่างของการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการสร้างรายได้ในชุมชน โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาในพื้นที่และพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากทรัพยากรท้องถิ่นหรือการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาช่องทางออนไลน์เพื่อขายสินค้าจากชุมชน จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาดและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ การฝึกอบรมทักษะด้านการตลาดและการบริหารจัดการธุรกิจจะช่วยให้ชาวบ้านสามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน การร่วมมือกันในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เมื่อมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน จะส่งผลให้เกิดรายได้ที่มั่นคง คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรพิจารณาเพื่อเสนอในการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การปฏิรูปการถือครองที่ดิน จากการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สทช.) พบว่า ประเทศไทยประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินและทรัพย์สินต่าง ๆ ตามระดับของรายได้ที่แตกต่างกัน และการกระจายการถือครองที่ดินในประเทศไทยยังไม่เหมาะสมและเป็นธรรม ประกอบกับผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556-2562 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สินยังคงอยู่ในระดับสูง โดยการถือครองบ้าน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ประกอบธุรกิจ/เกษตร เป็นประเภททรัพย์สินที่มีความไม่เสมอภาคมากที่สุด และกลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่มีรายได้สูงสุด มีส่วนแบ่งมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยร้อยละ 34.7 ของมูลค่าสินทรัพย์รวม ในขณะที่กลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยที่สุด มีส่วนแบ่งมูลค่าทรัพย์สินเพียงร้อยละ 3.4 ของมูลค่าสินทรัพย์รวม ทำให้มีความแตกต่างระหว่างประชากรทั้งสองกลุ่มอยู่ที่ 10.2 เท่า การปฏิรูปการถือครองที่ดินจึงเป็นนโยบายสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่รัฐบาลควรดำเนินการอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ผ่านการจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน และการควบคุมการกระจุกตัวของที่ดิน รวมถึงการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

โดยที่ผ่านมารัฐได้ดำเนินการ 1) การพัฒนาสิทธิในที่ดิน รัฐได้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้แก่ชุมชนที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลานาน เพื่อสร้างความมั่นคงในการถือครองและป้องกันการสูญเสียที่ดินของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่านการส่งเสริมการทำเกษตรแบบยั่งยืน การพัฒนาระบบชลประทาน และการให้ความรู้ด้านการจัดการที่ดินแก่เกษตรกร แต่การดำเนินการก็ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และมีปัญหาการดำเนินการที่ล่าช้า และ 2) มาตรการทางการเงินเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญ โดยมีการจัดตั้งกองทุนที่ดินเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร การสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ และการช่วยเหลือด้านต้นทุนการผลิต ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการที่ดิน การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน และการพัฒนาระบบการจัดการที่ดินโดยชุมชน

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปที่ดินยังเผชิญความท้าทายหลายประการ ทั้งการต่อต้านจากผู้มีผลประโยชน์ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความซับซ้อนของกฎหมายที่ดิน และการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบเพื่อให้การปฏิรูปที่ดินสามารถบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิรูปที่ดินจึงเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและบูรณาการ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการถือครองที่ดินและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

5. ปฏิรูประบบภาษี การปฏิรูประบบภาษีมียุทธศาสตร์เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยมีแนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การจัดเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า การปรับเพิ่มอัตราก้าวหน้าทรัพย์สิน

และภาษีที่ดินจะช่วยให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณรัฐมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดภาระภาษีสำหรับกลุ่มที่มีรายได้น้อย 2) การขยายฐานภาษีเงินได้ ควรมีการขยายฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่อยู่นอกระบบ เพื่อให้ผู้ที่ยังไม่เคยเสียภาษีเข้ามาอยู่ในระบบ 3) การห้ามร้านค้าปฏิเสธการโอนเงิน การส่งเสริมให้ร้านค้ารับการชำระเงินผ่านระบบโอนเงินจะช่วยให้การจัดเก็บภาษีมีความโปร่งใสและสามารถติดตามได้ง่ายขึ้น และ 4) ลดนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับคนรวย เช่น การลดหย่อนภาษีหรือสิทธิพิเศษทางภาษีที่ไม่จำเป็น ซึ่งส่งผลให้รัฐสูญเสียรายได้จำนวนมาก

6. ปฏิรูประบบงบประมาณ การปฏิรูประบบงบประมาณมุ่งเน้นให้การใช้จ่ายของรัฐมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์โดยตรงต่อประชาชน โดยมีแนวทางดังนี้ 1) ตัดลดงบประมาณที่ไม่จำเป็น เช่น งบโฆษณา งบซื้ออาวุธ และงบก่อสร้างที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน 2) ต่อด้านการคอร์รัปชัน การป้องกันและต่อต้านการทุจริตในเครือข่ายธุรกิจการเมืองและภาครัฐจะทำให้สามารถนำงบประมาณกลับคืนมาใช้ในการพัฒนาสวัสดิการสังคม และ 3) เพิ่มสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เช่น บำนาญพื้นฐานหรือโปรแกรมพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับตลาดแรงงานในอนาคต

7. พัฒนาระบบการออม จากการสำรวจบัญชีธนาคารและฐานเงินฝากของคนไทย ปี 2567 พบว่ามี 130,829,578 บัญชี จำนวนเงิน 16,119,937 ล้านบาทมีความไม่เท่าเทียมกันอย่างมากในฐานเงินฝากของประชาชน โดยมีกลุ่มบัญชีที่มีเงินฝากไม่เกิน 50,000 บาท มีจำนวนมากถึง 116,401,442 บัญชี แต่มีมูลค่ารวมเพียง 454,033 ล้านบาท ในขณะที่กลุ่มบัญชีที่มีเงินฝากเกิน 500 ล้านบาทขึ้นไป มีเพียง 1,593 บัญชี แต่มีมูลค่ารวมถึง 2,480,808 ล้านบาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าฐานเงินฝากส่วนใหญ่อยู่ในมือของกลุ่มคนรวย

เพื่อให้ประชาชนสามารถเตรียมพร้อมสำหรับวัยเกษียณ ควรมีมาตรการดังนี้ 1) บังคับหรือจูงใจให้ทุกคนอยู่ในระบบ การสร้างระบบที่ทุกคนในวัยทำงานต้องเข้าร่วมจะช่วยเพิ่มอัตราการออมในระยะยาว 2) สร้างฐานข้อมูลการออม เพื่อให้สามารถติดตามและกระตุ้นให้ผู้ที่สามารถออมเงินได้ร่วมรับผิดชอบในการสะสมเงินสำหรับยามชราภาพ และ 3) รัฐบาลร่วมจ่ายสมทบ การสนับสนุนจากรัฐบาลในการสมทบเงินออมจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการออมของประชาชน การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนและหนี้สินครัวเรือนต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยบูรณาการทั้งมาตรการเร่งด่วนเพื่อบรรเทาปัญหา มาตรการระยะกลางเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และมาตรการระยะยาวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐที่ต้องมีนโยบายชัดเจน ภาคเอกชนที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม และภาคประชาชนที่ต้องพร้อมพัฒนาตนเองเป้าหมายสุดท้ายคือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และสร้างเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ส่วนที่ 3

ข้อมูลประกอบการพิจารณาญาติ

1. นิยามความหมายคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2552) ได้นิยามความหมายของคำว่า “ความยากจน” ไว้ดังนี้

“ความยากจน” เป็นศัพท์บัญญัติของคำ poverty หมายถึง สภาพที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน กล่าวคือ ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายในการซื้อสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการครองชีพ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ความยากจนอาจวัดได้ใน 2 ลักษณะ คือ

“ความยากจนสัมบูรณ์ (absolute poverty)” คือสภาพที่ประชาชนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ซึ่งอาจแก้ไขได้ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือมีเทคโนโลยีที่ดีขึ้น ก็จะช่วยขจัดความยากจนนั้นได้

“ความยากจนสัมพัทธ์ (relative poverty)” เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มของประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน ดังนั้น ความยากจนสัมพัทธ์จึงจะมีอยู่ตลอดเวลา แม้ว่ากลุ่มประชาชนที่ยากจนที่สุดมีรายได้เพียงพอที่จะใช้จ่ายในการครองชีพได้ก็ตาม

“คนจนเป่าหมาย” ในครัวเรือนหมายถึงกลุ่มคนที่ได้รับการกำหนดให้เป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในที่นี้คือคนที่มีรายได้ต่ำและอยู่ในสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีผู้ขึ้นทะเบียนบัตรสวัสดิการ ซึ่งบัตรนี้ช่วยให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงสิ่งจำเป็น เช่น อาหารและบริการสาธารณสุขได้ในราคาที่ต่ำลงหรือลดภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อสนับสนุนการใช้ชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับคนที่มีฐานะทางการเงินอ่อนแอ

“เส้นแบ่งระดับความยากจน (poverty line)” หมายถึง ระดับรายได้ขั้นต่ำที่สุดที่ทำให้บุคคลหรือครัวเรือนในประเทศหนึ่ง ๆ มีความเพียงพอในการครองชีพ โดยวัดจากจำนวนเงินที่ต้องจ่ายสำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และเครื่องอุปโภคอื่น ๆ ความจำเป็นที่ต้องมีการใช้จ่ายขั้นต่ำนี้จึงเป็นที่มาของเป่าหมายของรัฐบาลในการให้สวัสดิการสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

“กับดักความยากจน (poverty trap)” หมายถึง สถานการณ์ที่คนยากจนไม่อาจหลุดพ้นความยากจนนั้นไปได้ ถึงแม้ว่าจะมีงานทำหรือมีค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้นก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะเมื่อมีงานทำก็จะถูกลดสวัสดิการ หรือต้องเสียภาษี หรือการที่ได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้นแต่ราคาสินค้าก็เพิ่มขึ้น ดังนั้น การมีงานทำหรือมีค่าจ้างที่เพิ่มขึ้นจึงไม่ได้ช่วยให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพการทำงานหรือการมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงไม่ช่วยให้หลุดพ้นจากกับดักความยากจน คนยากจนจึงต้องอยู่ในกับดักความยากจนต่อไป¹

¹ ราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์. (2552). ความยากจน. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2567 จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledge=ความยากจน-8-เมษายน-2552>.

“ข้อมูลผู้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ” หมายถึง ข้อมูลของบุคคลที่ลงทะเบียนเพื่อขอรับสวัสดิการหรือความช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยข้อมูลนี้อาจรวมถึงชื่อ ที่อยู่ รายได้ สถานะการทำงาน และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณสมบัติและการให้บริการสวัสดิการจากรัฐให้แก่ประชาชน

“ดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multidimensional Poverty Index: MPI)” พัฒนาโดย Oxford Poverty & Human Development Initiative และ United Nation Development Program ซึ่ง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยดัชนีความยากจนหลายมิติ หรือ MPI อาศัยหลักการที่ว่า คนจนคือผู้ที่มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดีในมิติต่าง ๆ ซึ่ง TPMAP พิจารณาจาก 5 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการเงิน ด้านความเป็นอยู่ และด้านการเข้าถึงบริการรัฐ

“ครัวเรือนที่ยากจนตามดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI)” หมายถึง ครัวเรือนที่ประสบปัญหาความยากจนในหลายด้าน ไม่ใช่แค่เรื่องรายได้เท่านั้น แต่รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น การเข้าถึงการศึกษา การดูแลสุขภาพ สภาพชีวิต และการเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ ดัชนีความยากจนหลายมิติจะวัดความยากจนจากหลายมิติ ซึ่งช่วยให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ความยากจนในครัวเรือนนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

“ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP)” คือ ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform) ซึ่งได้รับการพัฒนาต่อยอดจากระบบบริหารจัดการข้อมูลคนจนแบบชี้เป้า (Thai Poverty Map and Analytics Platform) ให้สามารถครอบคลุมปัญหาที่กว้างขึ้น เช่น เด็กแรกเกิด การศึกษา ผู้สูงอายุ การพัฒนาสภาพที่อยู่อาศัย โดยยังคงความสามารถของระบบเดิมในการชี้เป้าความยากจนไว้ด้วย TPMAP จึงสามารถใช้ระบุปัญหาความยากจนในระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ หรือปัญหาความยากจนรายประเด็น ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้นและสามารถออกแบบนโยบาย โครงการในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหาได้ TPMAP เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค-สวทช.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

หลักการทำงานของ TPMAP คืออาศัยข้อมูลจากหลายแหล่งมายืนยันซึ่งกันและกัน โดยในปัจจุบันใช้สมมติฐานว่าคนที่ได้รับการสำรวจว่าจน (survey-based) และยังมีลงทะเบียนว่าจนอีกด้วย (register-based) น่าจะเป็นคนจนเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ดังนั้น TPMAP จึงตั้งต้นโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จากกรมการพัฒนาชุมชน และข้อมูลผู้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐจากกระทรวงการคลัง มายืนยันซึ่งกันและกัน หรืออีกนัยหนึ่ง “คนจนเป้าหมาย” ใน TPMAP ก็คือคนจนใน จปฐ. ที่ไปลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ²

² กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.), ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า. (2566). คนจนเป้าหมาย. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.tpmmap.in.th/about>

“ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)” หมายถึง ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และประเมินความต้องการพื้นฐานของประชาชนในระดับพื้นที่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนและพัฒนา นโยบายหรือโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม โดยปกติแล้วข้อมูลนี้ จะรวมถึงข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ

“เส้นความยากจน” หมายถึง ระดับหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดว่าบุคคลหรือครอบครัวใดถือว่ามี ความยากจน โดยทั่วไปจะถูกกำหนดเป็นรายได้ขั้นต่ำที่ต้องมีเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ เช่น สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ, การศึกษา, การดูแลสุขภาพ และที่พักอาศัยที่เหมาะสม เส้นความยากจนนี้ มักจะถูกใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจและในการวางนโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภาวะยากจน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

“สัดส่วนคนจน” หมายถึง อัตราส่วนหรือเปอร์เซ็นต์ของประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าขีดจำกัดที่กำหนดไว้ ซึ่งมักจะถูกใช้ในการวัดความยากจนในประเทศหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยสามารถบอกได้ว่ามีคนจนอยู่มากน้อย เพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด การวัดสัดส่วนคนจนช่วยให้รัฐบาลหรือองค์กรต่าง ๆ สามารถวางแผนและพัฒนานโยบายเพื่อช่วยเหลือคนจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. สถิติที่สำคัญ

ตารางที่ 1 เส้นความยากจน (ด้านรายจ่าย) จำแนกเป็นรายภาค และจังหวัด พ.ศ. 2555-2566

หน่วย: บาท/คน/เดือน

ภาค	จังหวัด	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566
ทั่วราชอาณาจักร	ทั่วราชอาณาจักร	2,492	2,572	2,648	2,645	2,668	2,689	2,714	2,763	2,762	2,803	2,997	3,043
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	2,994	3,046	3,133	3,131	3,146	3,164	3,213	3,276	3,279	3,308	3,556	3,616
ภาคกลาง	ภาคกลาง	2,697	2,776	2,833	2,829	2,843	2,863	2,897	2,933	2,919	2,965	3,175	3,212
	สมุทรปราการ	2,789	2,890	2,970	2,961	2,995	3,000	3,070	3,040	3,002	2,993	3,252	3,256
	นนทบุรี	2,802	2,895	2,963	2,922	2,944	2,873	2,881	2,942	2,945	2,994	3,241	3,327
	ปทุมธานี	2,716	2,816	2,835	2,833	2,859	2,864	2,829	2,868	2,891	2,942	3,147	3,155
	พระนครศรีอยุธยา	2,606	2,647	2,672	2,716	2,737	2,773	2,792	2,773	2,788	2,837	3,066	3,142
	อ่างทอง	2,623	2,647	2,666	2,680	2,708	2,704	2,778	2,771	2,852	2,889	3,049	3,079
	ลพบุรี	2,641	2,700	2,809	2,759	2,762	2,777	2,833	2,854	2,887	2,904	3,093	3,168
	สิงห์บุรี	2,593	2,607	2,697	2,619	2,651	2,660	2,654	2,701	2,734	2,782	2,916	2,967
	ชัยนาท	2,687	2,717	2,814	2,819	2,786	2,855	2,844	2,942	2,907	2,984	3,130	3,134
	สระบุรี	2,602	2,627	2,664	2,658	2,640	2,665	2,686	2,734	2,770	2,777	2,971	2,979
ชลบุรี	2,911	3,076	3,079	3,122	3,123	3,148	3,194	3,228	3,091	2,994	3,241	3,426	

ภาค	จังหวัด	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,188	2,274	2,355	2,355	2,396	2,404	2,417	2,478	2,495	2,526	2,684	2,735
	นครราชสีมา	2,174	2,214	2,306	2,277	2,353	2,364	2,355	2,396	2,383	2,414	2,599	2,642
	บุรีรัมย์	2,144	2,229	2,303	2,343	2,381	2,421	2,386	2,486	2,509	2,514	2,689	2,724
	สุรินทร์	2,100	2,192	2,318	2,287	2,318	2,304	2,284	2,368	2,355	2,430	2,577	2,619
	ศรีสะเกษ	2,083	2,231	2,266	2,277	2,337	2,306	2,321	2,370	2,403	2,481	2,606	2,619
	อุบลราชธานี	2,145	2,214	2,299	2,323	2,360	2,362	2,391	2,446	2,463	2,494	2,594	2,673
	ยโสธร	2,216	2,293	2,364	2,376	2,417	2,455	2,522	2,578	2,613	2,636	2,767	2,787
	ชัยภูมิ	2,145	2,250	2,313	2,341	2,344	2,332	2,347	2,400	2,421	2,444	2,605	2,644
	อำนาจเจริญ	2,187	2,273	2,324	2,335	2,394	2,410	2,413	2,483	2,510	2,478	2,709	2,736
	บึงกาฬ	2,193	2,281	2,287	2,300	2,308	2,323	2,319	2,409	2,397	2,442	2,652	2,710
	หนองบัวลำภู	2,200	2,421	2,347	2,344	2,393	2,395	2,417	2,484	2,488	2,504	2,643	2,690
	ขอนแก่น	2,321	2,259	2,522	2,499	2,556	2,618	2,579	2,680	2,732	2,775	2,903	2,974
	อุดรธานี	2,165	2,275	2,346	2,308	2,365	2,354	2,378	2,415	2,540	2,469	2,694	2,786
	เลย	2,173	2,270	2,319	2,295	2,363	2,364	2,411	2,430	2,443	2,479	2,696	2,749
	หนองคาย	2,198	2,263	2,342	2,290	2,357	2,347	2,369	2,408	2,436	2,490	2,646	2,651
	มหาสารคาม	2,196	2,382	2,365	2,385	2,389	2,361	2,400	2,447	2,452	2,474	2,716	2,812
	ร้อยเอ็ด	2,227	2,292	2,448	2,494	2,489	2,498	2,556	2,592	2,619	2,698	2,776	2,816
	กาฬสินธุ์	2,199	2,362	2,360	2,388	2,413	2,431	2,462	2,543	2,518	2,537	2,698	2,760
	สกลนคร	2,294	2,270	2,491	2,460	2,491	2,482	2,541	2,602	2,571	2,629	2,777	2,815
	นครพนม	2,211	2,374	2,318	2,334	2,369	2,363	2,355	2,408	2,411	2,460	2,624	2,599
มุกดาหาร	2,261	2,199	2,429	2,471	2,474	2,505	2,620	2,704	2,623	2,632	2,773	2,875	
ภาคใต้	ภาคใต้	2,577	2,651	2,736	2,725	2,731	2,768	2,789	2,816	2,792	2,840	3,036	3,091
	นครศรีธรรมราช	2,473	2,550	2,629	2,599	2,643	2,694	2,668	2,681	2,651	2,664	2,904	2,949
	กระบี่	2,501	2,539	2,606	2,562	2,575	2,643	2,622	2,648	2,638	2,700	2,886	2,952
	พังงา	2,494	2,567	2,587	2,605	2,615	2,623	2,663	2,743	2,719	2,767	2,864	2,978
	ภูเก็ต	2,975	3,009	3,015	3,131	3,042	3,098	3,099	3,118	3,079	3,120	3,270	3,369
	สุราษฎร์ธานี	2,640	2,717	2,784	2,750	2,788	2,811	2,799	2,859	2,847	2,898	3,133	3,162
	ระนอง	2,670	2,709	2,762	2,781	2,859	2,940	2,928	2,956	2,870	2,948	3,170	3,191
	ชุมพร	2,630	2,694	2,740	2,720	2,757	2,808	2,866	2,901	2,803	2,883	3,048	3,196
	สงขลา	2,698	2,802	2,935	2,928	2,880	2,912	2,986	2,996	3,039	3,106	3,293	3,353
	สตูล	2,438	2,500	2,592	2,577	2,589	2,609	2,660	2,681	2,634	2,672	2,903	2,937
	ตรัง	2,585	2,654	2,695	2,665	2,685	2,702	2,728	2,718	2,698	2,776	2,950	2,980
	พัทลุง	2,686	2,771	2,837	2,822	2,906	2,959	2,911	2,970	2,962	3,021	3,212	3,232
	ปัตตานี	2,326	2,380	2,507	2,490	2,483	2,500	2,563	2,584	2,534	2,572	2,752	2,796

ภาค	จังหวัด	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566
	ยะลา	2,587	2,680	2,809	2,778	2,771	2,804	2,801	2,871	2,765	2,733	2,985	2,970
	นราธิวาส	2,316	2,392	2,527	2,522	2,489	2,510	2,583	2,592	2,559	2,619	2,757	2,848

ที่มา: เส้นความยากจน (ด้านรายจ่าย) จำแนกเป็นรายภาค และจังหวัด พ.ศ. 2555-2566,

โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567 https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics and_indicators?impt_branch=309

3. กรณีศึกษา การแก้ปัญหาความยากจนในต่างประเทศ

3.1 กรณีศึกษา: การขจัดความยากจนของประเทศจีน

ในปี ค.ศ. 1978 ประชากรคนจน 770 ล้านคนในชนบทของจีน (ร้อยละ 97.5 ของประชากรทั้งประเทศ) มีรายได้ 366 หยวนต่อคนต่อปี ซึ่งอยู่ใต้เส้นความยากจน (Poverty line) ต่อมาประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ของประเทศจีน กล่าวสุนทรพจน์ในช่วงปีใหม่นี้ ค.ศ. 2020 เรื่อง “การนำพาประเทศจีนบรรลุเป้าหมายแห่งศตวรรษ” คือ การสร้างสังคมที่มีความมั่งคั่งในระดับปานกลาง เน้นยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทที่อยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ชี้วัดความยากจนและขจัดความยากจนให้หมดไปในปี ค.ศ 2020 และได้จัดทำ “แผนพัฒนาและขจัดความยากจนในพื้นที่ชนบทปี ค.ศ 2011-2020” มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่ม ประชากรยากจนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชนบทให้รอดพ้นจากความยากจน โดยแผนพัฒนาดังกล่าว ตั้งเป้าหมายว่า ภายในปี ค.ศ. 2020 ประชาชนยากจนเหล่านั้นต้องมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับการศึกษาและบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย มีอาหารที่ถูกลงลักษณะและ โภชนาการครบถ้วน และมีเครื่องนุ่งห่มเพียงพอ หลังการดำเนินการตามแผนพัฒนาพบว่า ในปี ค.ศ. 2019 ประเทศจีนมีประชากรคนจนเหลืออยู่ 6.6 ล้านคน (ร้อยละ 0.7 ของประชากรทั้งประเทศ) มีรายได้ 8,163 หยวนต่อคนต่อปี 16 เห็นได้ว่าในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา นโยบายของรัฐบาลจีนช่วยให้ประชากรหลุดพ้นจากความยากจนถึง 800 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 70 ของคนยากจนทั่วโลก) นอกจากนี้ ประเทศจีนกำลังจะเป็นประเทศพัฒนาแห่งแรกที่บรรลุการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) 17 ข้อแรกของสหประชาชาติ (UN) คือ เรื่องการขจัดความยากจน (No poverty) อีกด้วย

3.1.1 ขั้นตอนบรรเทาความยากจนของประเทศจีน 5 ขั้นตอน

จากการศึกษา นโยบายการบรรเทาความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation: TPA) ของประเทศจีนสามารถสรุปเป็นขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ประเทศจีนประสบความสำเร็จในการบรรเทาความยากจนได้ดังนี้

1) **นโยบายระดับประเทศ** ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้การดำเนินงานด้านการบรรเทาความยากจนในประเทศจีนประสบความสำเร็จ มีการกำหนดให้เรื่องการขจัดความยากจน

เป็นนโยบายสำคัญระดับประเทศ โดยจัดตั้ง The state council Leading Group Office of Poverty alleviation and development (LGOP) หรือคณะกรรมการขจัดความยากจนแห่งชาติในปี ค.ศ. 1980

ต่อมาในปี ค.ศ. 2013 ได้ริเริ่มนโยบายการขจัดความยากจนอย่างตรงจุด ผ่านการให้อำนาจและทรัพยากรกับรัฐบาลท้องถิ่นบริหารจัดการดำเนินงานในพื้นที่ โดยตั้งเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนทุกระดับว่าจะขจัดความยากจนให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2020 ทั้งนี้ คณะกรรมการขจัดความยากจนแห่งชาติของประเศจีน มีประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เป็นประธาน และมีคณะกรรมการจาก 32 หน่วยงานและกระทรวงที่เกี่ยวข้องจำนวน 15 กระทรวง ทำหน้าที่บูรณาการการทำงานด้านขจัดความยากจนของหน่วยงานต่าง ๆ โดยกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนิน โครงการเพื่อบรรเทาความยากจน และอนุมัติแผนสำหรับการจัดสรรเงินกองทุนต่อต้านความยากจนส่วนกลาง รวมทั้งกำหนดแนวทางวิจัยพัฒนาเพื่อการบรรเทาความยากจน ตลอดจนกำกับการทำงานของกลุ่มผู้นำระดับ จังหวัดและเทศบาลในการบรรเทาและพัฒนาความยากจน

2) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประเทศจีนให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูล โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานจัดทำเป็นสำมะโนครัวเรือนยากจนอย่างละเอียด เพื่อใช้สำหรับการกำหนดกรอบพื้นที่และระบุกลุ่มเป้าหมายอย่างตรงจุด ทำให้รัฐบาลจีนสามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือได้อย่างแท้จริง รวมถึงมีข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์เพื่อระบุสาเหตุของความยากจน และกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาอย่างตรงจุดต่อไป

3) ลงพื้นที่ระบุปัญหา โดยการกำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 15 ไปเกาะติดครัวเรือนเป็นระยะเวลา 3 ปี เพื่อศึกษาปัญหาและพัฒนาโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณในการขจัดความยากจนในพื้นที่ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการจัดส่งบุคลากรทางการศึกษาลงพื้นที่แก้ไขปัญหาผ่านการบรรจุเป็นวิชาเลือกให้นักศึกษาสามารถลงทะเลียนเรียนได้ โดยกำหนดให้ 1 ภาควิชาดูแล 1 ชุมชน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง การลงพื้นที่ดังกล่าวทำให้สามารถระบุปัญหาสาเหตุของความยากจนได้อย่างแท้จริง รวมทั้งสามารถกำหนดมาตรการ โครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสอดคล้องกับบริบทได้อย่างแท้จริง ยกตัวอย่างเช่น จากการลงพื้นที่หมู่บ้านในอัลไต (Altay) เขตปกครองตนเองซินเจียง อุยกูร์ตอนเหนือประเทศจีน พบว่าชาวบ้านมีศักยภาพด้านสิ่งทอ รัฐบาลจึงได้จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมในหมู่บ้านเพื่อฝึกอบรมชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มสตรีในการพัฒนาสิ่งทอและคิดค้นลายผ้าด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่

4) ขับเคลื่อนโครงการ สร้างกลไกให้ภาครัฐกิจเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่ เช่น การเปิดรับข้อเสนอโครงการในการพัฒนาพื้นที่ เป็นต้น โดยออกแบบกลไกเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างประชาชนและเอกชนอย่างเป็นธรรม ลดการพึ่งพาการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนในการสร้างรายได้ของประชาชนในพื้นที่ผ่านการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา โดยนำจุดแข็งของแต่ละภาคส่วนมาช่วยเสริมและพัฒนาศักยภาพให้คนยากจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

5) **ติดตามประเมินผล** รัฐบาลท้องถิ่นประเมินสัดส่วนคนยากจนในพื้นที่และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการจัดความยากจนแห่งชาติ (LGOP) ทุกปี ผ่านการจัดทำรายงานติดตามผลการดำเนินงานด้านความยากจนของประเทศจีนประจำปี (The Poverty Monitoring Report of Rural China) ทั้งนี้ รายงานดังกล่าวเป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ เช่น เส้นความยากจน (Poverty line) สัดส่วนคนยากจน (Population size of poor) การกระจายตัวของความยากจน (Poverty distribution) และปัจจัยที่ทำให้เกิดความยากจน (Poverty characteristics and factors) รวมทั้งนโยบายการลดความยากจน โปรแกรม มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานอื่น ๆ ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงาน ราชการ องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐ (NGOs) เป็นต้น

3.1.2 มาตรการในการจัดความยากจนแบบตรงเป้าหมายของประเทศจีน

รัฐบาลจีนได้กำหนดมาตรการ 6 ด้าน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุดทำให้เกิดการพัฒนาด้านระดับรายได้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1) มาตรการการโยกย้ายถิ่นฐานเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

หน่วยงานภาครัฐของจีนประเมินความจำเป็นในการโยกย้ายถิ่นฐานของกลุ่มประชากรยากจนที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย โดยพิจารณาจากปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ความเหมาะสมของที่อยู่อาศัย น้ำบริโภคสะอาด การเข้าถึงระบบสาธารณสุข ถนน ความเสี่ยงทางภัยพิบัติทางธรรมชาติเขตพื้นที่หวงห้าม พื้นที่อนุรักษ์ จากนั้นจึงสอบถามความสมัครใจในการย้ายถิ่นฐานของประชาชน การโยกย้ายถิ่นฐานมี 2 แบบ คือ 1) การย้ายถิ่นฐานแบบถาวร โดยภาครัฐสร้างที่อยู่ใหม่และสร้างสังคมใหม่ 2) การย้ายถิ่นฐานแบบชั่วคราว ในกรณีพื้นที่บริเวณนั้นมีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ภาครัฐจะเข้าไปปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับการใช้ชีวิตมากขึ้น แล้วให้ประชาชนย้ายกลับมาอยู่อาศัยใหม่ รัฐบาลจีนลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชนบทที่ตั้งอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันตก เช่น การสร้างชุมชนแห่งใหม่ที่อำเภอฟูผิง มณฑลเหอเป่ย์ โดยรัฐบาลจัดที่อยู่อาศัยในรูปแบบห้องพักขนาด 25 ตารางเมตรต่อคน จัดหาพื้นที่ปลูกผักเพื่อเกษตรกรรม 75 ตารางเมตรต่อคนและสิ่งอำนวยความสะดวกแบบอื่น ๆ 6 ประเภท (อาหาร เสื้อผ้า ประกันสุขภาพ ที่อยู่อาศัย ความเชื่อทางศาสนา และดิจิทัล) ให้แก่ ประชาชนยากจนที่ต้องย้ายถิ่นฐาน เน้นสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์แก่พื้นที่ชนบทซึ่งชุมชนใหม่ที่สร้างขึ้นต้องมีลักษณะใกล้เคียงเมือง การคมนาคมสะดวก พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือนิคมอุตสาหกรรมต่อไป

2) มาตรการรวบรวมและพัฒนาที่ดิน

การรวบรวมที่ดิน (Land consolidation) เป็นแนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนที่ดิน ทุนทรัพย์และเทคโนโลยีในเขตพื้นที่ยากจนและทุรกันดาร การขาดการเข้าถึงตลาดและสินทรัพย์จำกัดความสามารถของครัวเรือนยากจนในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อปรับปรุงระบบการเกษตรและพัฒนาความเป็นอยู่ภายใต้นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบตรงจุด ได้มีการพัฒนาโมเดลการรวบรวมที่ดินขึ้นเพื่อส่งเสริมและกำจัดการขาดของการบรรเทาความยากจน เช่น แก้ปัญหาการขาดแคลนที่ดิน เงินทุน และเพิ่มการจ้างงานในเขตพื้นที่ชนบท การรวบรวมที่ดินก่อให้เกิดการพัฒนาที่ดินที่ไม่ได้ใช้งาน ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ

การใช้งานต่ำ ที่ดินเสียหาย เรียกคืนที่ดินเปล่า (Wasteland) และที่ดินเสื่อมโทรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนที่ดินเหล่านี้ให้เป็นพื้นที่การเกษตรหรือแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาสภาพความเป็นอยู่และสร้างอาชีพให้แก่ประชากรสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ เช่น รัฐบาลท้องถิ่นได้พัฒนากรอบแนวคิดและกลไกการดำเนินงานเพื่อบรรเทาความยากจนและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ยากจนรุนแรงแถบภูเขาและที่ราบสูงในเขตอาลาติง ยูนนาน ด้วยโมเดลความร่วมมือระหว่างภาครัฐ วิชากิจ คณะกรรมการหมู่บ้าน และเกษตรกร โดยหมู่บ้านอาลาติงเป็นหมู่บ้านมุสลิมที่อยู่ในเขตมณฑลยูนนาน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก แต่มักพบปัญหาในการบริหารจัดการที่ดินเกษตร เนื่องจากส่วนมากเกษตรกรแต่ละครัวเรือนมีที่ดินไม่มากยากต่อการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ได้ผลผลิตน้อยและเกิดปัญหาความยากจนตามมา ในที่สุด ต่อมารัฐบาลจีนได้มองเห็นปัญหาการขาดแคลนที่ดินและปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ จึงได้ริเริ่มโครงการรวมที่ดินผ่านการเปิดประมูลโครงการเพื่อให้เอกชนสามารถเช่าใช้ที่ดินของชาวบ้านในการสร้างรีสอร์ท (ธุรกิจท่องเที่ยว) ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยการนำเทคโนโลยีการเกษตรผนวกกับความรู้ทางการเกษตรที่ชาวบ้านมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้วมาสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนผ่านการเช่าที่ดิน การจ้างงาน รวมถึงเป็นสถานที่สำหรับขายผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าของวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น เพิ่มรายได้ให้เกษตรกรในหมู่บ้านอาลาติงอย่างทั่วถึง

การรวบรวมที่ดินเพื่อการบรรเทาความยากจน นอกจากจะสร้างการมีส่วนร่วมจากล่างขึ้นบน (Bottom up) ของเกษตรกรแล้ว ยังช่วยปรับปรุงและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่คือ แอปเปิ้ล ลูกแพร์ และองุ่น อีกทั้งส่งเสริมรายได้ของเกษตรกร พัฒนาสภาพแวดล้อมในชนบทให้สวยงามและยกระดับประชากรยากจนในชนบทจากความยากจนและฟื้นฟูชนบทที่เสื่อมถอย รวมถึงทำให้พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.3 ปรับปรุงระบบนิเวศและลดความเสี่ยงของผู้คนต่อภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินถล่ม น้ำท่วม เป็นต้น ในเดือนสิงหาคม 2560 โครงการรวบรวมที่ดินสร้างพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มขึ้น 62 ตารางกิโลเมตร สร้างงานและรายได้ให้แก่ 266 หมู่บ้านและผู้คนกว่า 15,000 คน ซึ่งคิดเป็นเงินปีผลมากกว่า 80 ล้านหยวน หรือมากกว่า 1,800 หยวนต่อคน

3) มาตรการพัฒนาอุตสาหกรรม

รัฐบาลส่งเสริมการพัฒนาเกษตรพื้นฐานที่มีความเฉพาะตัวในแต่ละพื้นที่ พิจารณาจาก 3 ปัจจัย คือ 1) สภาพแวดล้อมท้องถิ่น เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ความสามารถดั้งเดิมของครัวเรือน ศักยภาพในการเปลี่ยนจากการเกษตรดั้งเดิมไปสู่เกษตรสมัยใหม่ เป็นต้น 2) ความต้องการของตลาด ผลิตสินค้าที่มีโอกาสเติบโตทั้งในและนอกประเทศสูง (Growing market) และต้องสามารถขายผ่านออนไลน์ได้ (E-commerce) 3) โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทาน การคมนาคม ศูนย์วิจัยที่มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีพร้อมถ่ายทอด ปัจจัยดังกล่าวจะช่วยผลักดันให้เกิดเป็นอุตสาหกรรมเกษตรสำหรับการเพาะปลูกพืชผลผลิตเพื่อขายหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน

รัฐบาลจีนสร้างกลไกความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ เอกชน และชุมชน ผ่านแผนการพัฒนาและขจัดความยากจนจากคณะกรรมการบรรเทาความยากจนแห่งชาติ ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายกลางของประเทศ สนับสนุนงบประมาณลงไปยังรัฐบาลท้องถิ่น เพื่อให้มีการดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ยากจน

ในด้านต่าง ๆ ผ่านความร่วมมือกับสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารออกมาตรการกระตุ้นให้กลุ่มคนยากจนกู้เงินเพื่อลงทุนทำธุรกิจ โดยแบ่งประเภทของกลุ่มคนยากจน 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรลงทุนเดี่ยว คือ กลุ่มที่ต้องการดำเนินกิจการด้วยตนเอง รัฐบาลออกนโยบายส่งเสริมให้ครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มนี้กู้เงินจากธนาคารในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อไปซื้อโครงสร้างพื้นฐานหรือเทคโนโลยีจากผู้ประกอบการมาทำธุรกิจผลตอบแทน คือ รายได้จากการกิจกรรมทางธุรกิจทั้งหมด

กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรลงทุนร่วมกับผู้ประกอบการ รัฐบาลส่งเสริมการกู้เงินดอกเบี้ยต่ำจากธนาคาร โดยผู้ประกอบการ ภาคเอกชน จ้างแรงงานจากครัวเรือนเกษตรกร ผลตอบแทนคือ ครัวเรือนเกษตรกรได้ค่าจ้างประจำเดือน ส่วนผู้ประกอบการได้กำไรและปันผลที่แบ่งครึ่งกับครัวเรือนเกษตรกร

กลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการที่ไม่สามารถลงแรงในการประกอบธุรกิจได้ รัฐบาลส่งเสริมการกู้เงินดอกเบี้ยต่ำจากธนาคาร เพื่อให้นำไปลงทุนร่วมกับผู้ประกอบการผลตอบแทน คือ คนยากจนกลุ่มนี้ได้เงินปันผลจากธุรกิจและผู้ประกอบการเป็นผู้จ่ายเงินกู้ทั้งหมดให้กับธนาคารแทน

ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สถาบันศึกษาท้องถิ่นถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีให้กับครัวเรือนเกษตรกรหรือผู้ประกอบการเพื่อนำไปลงทุนต่อ ซึ่งกลุ่มคนยากจนแต่ละกลุ่มจะมีมาตรการในการช่วยเหลือที่แตกต่างกันดังที่กล่าวมาข้างต้น และภาครัฐทำหน้าที่ประสานหาตลาดเพื่อให้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรถูกจำหน่ายผ่าน Online platform เช่น Alibaba JD.com เป็นต้น ในปี ค.ศ. 2016 การพัฒนาอุตสาหกรรมเห็ดที่อำเภอพุทึง มณฑลเหอเป่ย์ มีโรงเรือนเพาะเห็ด 3,300 โรงเรือน และมีบริษัทเอกชนชั้นนำมากกว่า 10 บริษัทมาร่วมทำธุรกิจ เกิดรายได้หมุนเวียนถึง 113 ล้านหยวนต่อปีและกลุ่มประชากรยากจนมากกว่า 3,300 ครัวเรือน มีงานทำตามมาตรการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรและมีรายได้จากการให้เช่าที่ดินแก่ภาคเอกชนอีกด้วย ทำให้ครัวเรือนยากจนมีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 20,000 หยวนต่อปีต่อครัวเรือน

4) มาตรการทางการเงิน เงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค ประชาชนในพื้นที่ยากจนในอำเภอพุทึงประสบปัญหาขาดแคลนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเนื่องจากธนาคารและสถาบันการเงินมีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกค้ารายย่อยในพื้นที่ชนบทยากจน ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่หนี้จะสูญก่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามภายใต้การดำเนินงานของนโยบายการขจัดความยากจนอย่างตรงจุด (TPA) ในพื้นที่ตัวอย่างอำเภอพุทึงในปี 2556 ผ่านกลไกการพัฒนาด้านการเงิน ก่อให้เกิดโมเดลความร่วมมือระหว่างรัฐบาลท้องถิ่น บริษัทประกันภัย ธนาคาร เกษตรกร และวิสาหกิจ ที่แก้ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมในชุมชนห่างไกลและทุรกันดาร กลไกทางการเงินที่พัฒนาขึ้นมา ได้แก่

(1) กลไกการรับประกันร่วมของประกันทางการเกษตร ครอบคลุมสินค้าเกษตรหลักทั้งหมด ได้แก่ การประกันภัยจากภัยพิบัติธรรมชาติ คุณภาพผลผลิตทางการเกษตรและราคาสินค้าเกษตร มีจุดประสงค์เพื่อบรรเทาความเสี่ยงทางการเกษตรและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ชนบท โดยรัฐจะให้เงินอุดหนุนค่าประกันร้อยละ 60 ของราคาประกัน ขณะที่เกษตรกรหรือวิสาหกิจ

ออกในส่วนที่เหลือ กรณีไม่เกิดเหตุ รัฐและบริษัทประกันจะแบ่งรายได้จากเงินประกันในอัตราส่วน 50:50 และร่วมจ่ายค่าเบี้ยเคลมประกันในอัตราส่วน 50:50 เช่นเดียวกัน นอกจากนี้รัฐและบริษัทประกันได้ร่วมมือกันตรวจสอบการเคลมเงินประกันอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจแก่เกษตรกรและวิสาหกิจในกระบวนการตรวจสอบการเคลมประกันของรัฐและบริษัทประกันว่ามีความโปร่งใสและค่าเบี้ยประกันสามารถจ่ายได้จริง

(2) กลไกแบ่งปันความเสี่ยงของสินเชื่อเพื่อบรรเทาความยากจน ส่งเสริมการเข้าถึงเงินทุนในระดับท้องถิ่น ลดการกู้เงินนอกระบบ โดยเกษตรกรสามารถยื่นขอสินเชื่อด้วยการจำนองร่วมกันของสามครัวเรือน ผ่านเครือข่ายการตรวจสอบทางการเงินสามระดับ อันได้แก่ หมู่บ้าน (Village) อำเภอ (Township) และจังหวัด County) ก่อนการตรวจสอบเพื่ออนุมัติสินเชื่อในขั้นตอนสุดท้ายโดยธนาคาร เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ (Trust) ของคำร้องขอสินเชื่อของเกษตรกร ในขณะเดียวกัน วิสาหกิจสามารถขอสินเชื่อกับธนาคารได้โดยตรง โดยมีธนาคารและบริษัทประกันร่วมกันตรวจสอบคำร้องขอสินเชื่อ คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อมีสองประการ ได้แก่ 1) วิสาหกิจหรือเกษตรกรต้องลงทุนในโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมร้อยละ 40 ของเงินลงทุนในโครงการทั้งหมด 2) ต้องมีประกันทางการเกษตร

นอกจากนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการเงินในชนบท รัฐบาลท้องถิ่นไม่เพียงพัฒนาไฟล์ข้อมูลเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ของเกษตรกร แต่ยังพัฒนากลไกส่งเสริมความน่าเชื่อถือและลงโทษความไม่ซื่อสัตย์ผ่านเครือข่ายตรวจสอบทางการเงินที่ได้กล่าวไปข้างต้นด้วย ในเดือนสิงหาคม 2560 สินเชื่อบรรเทาความยากจนที่ได้รับการอนุมัติมีมูลค่า 324 ล้านบาท โดยจัดสรรให้กับครอบครัวยากจน 3,870 ครัวเรือน ส่งผลให้ 12,700 คนพ้นจากความยากจน นอกจากนี้เงินที่กระจายไปสู่ชนบทยังได้ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรสมัยใหม่ ก่อให้เกิด 82 วิสาหกิจชั้นนำด้านการเกษตรซึ่งสามารถเป็นตัวอย่างของการพัฒนาทางอุตสาหกรรมได้อีกด้วย

5) มาตรการการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

รัฐบาลจีนเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาในทุกระดับและส่งเสริมให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง โดยมีกระทรวงศึกษาธิการกำกับดูแล และมีคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (State Education Commission: SEC) เป็นผู้วางแผนการศึกษาตามนโยบายรัฐและควบคุมคุณภาพด้านการศึกษาส่งเสริมนโยบาย “การสร้างความทันสมัยด้านการศึกษาของจีน China education modernization 2035” ตามแนวทาง 8 ข้อ ประกอบด้วย การเชิดชูคุณธรรม การพัฒนาทักษะรอบด้าน การเข้าถึงการศึกษาถ้วนหน้า การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนการสอนแบบตรงจุด การตระหนักรู้จากภายใน และนำไปใช้การพัฒนาคนแบบเบ็ดเสร็จ และการร่วมสร้างแบ่งปันโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายความทันสมัยและความเข้มแข็งด้านการศึกษา รัฐบาลจีนได้กำหนดนโยบายเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่กลุ่มประชากรยากจน 3 เรื่อง ได้แก่

(1) จัดสรรทุนการศึกษาให้เหมาะสม ระบุว่าหน่วยงานรัฐบาลระดับต่าง ๆ ควรประกันการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา โดยงบประมาณด้านการศึกษาของรัฐบาลจะต้องเท่ากับร้อยละ 4 ของจีดีพีประเทศ การยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสำหรับนักเรียนที่ยากจนและได้รับเงินอุดหนุนสำหรับการเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยขณะเดียวกันยังส่งเสริมให้ภาคเอกชน สังคม

บริจาคเงินเพื่อการศึกษาและสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ยากจน โดยส่งเสริมการศึกษาภาคบังคับ ให้พัฒนาอย่างสมดุลควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

(2) เพิ่มความเสมอภาคในด้านการศึกษา ตั้งแต่การเริ่มต้นจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานแบบให้เปล่า 9 ปี ส่งเสริมให้มีอัตราการศึกษาระดับมัธยมปลายร้อยละ 90 และอัตราเข้าเรียน มหาวิทยาลัยร้อยละ 40 และตั้งเป้าให้มีผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากถึง 200 ล้านคน การศึกษา สำหรับผู้พิการ การยกระดับคุณภาพของโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาเพื่อรองรับนักเรียนยากจนที่ไปศึกษาต่อ ในระดับมหาวิทยาลัยไม่ได้ เช่น ส่งเสริมการสร้างโรงเรียนอาชีวศึกษาในตำบลฟุ้ง มณฑลเหอเป่ย์ เพื่อรองรับ ตำแหน่งงานสายอาชีพในการทำงานที่โรงงานประกอบรถยนต์ในพื้นที่ ถือเป็นการพัฒนาฝึกทักษะอาชีพ ให้กลุ่มคนจนสามารถพึ่งพาตนเองได้

(3) จัดสวัสดิการให้ครูผู้สอนที่รับผิดชอบการศึกษาภาคบังคับได้รับ เงินเดือนอย่างทั่วถึง การพัฒนาทักษะบุคลากรครูอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนให้บุคลากรที่มีความสามารถมาเป็นครู

6) มาตรการการปรับปรุงระบบสาธารณสุข

รัฐบาลจีนจัดตั้งโครงการปฏิรูปการบริการทางการแพทย์และระบบสาธารณสุข เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเมืองและชนบทและได้ออกพิมพ์เขียวสุขภาพ 2030 (Healthy China 2030) ซึ่งมีเป้าหมายในการเสริมสร้างระบบการแพทย์จีนควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีจนถึง พ.ศ. 2563 รวมเป็นเงิน 4 แสนล้านหยวนหรือเกือบ 2 ล้านล้านบาท เพื่อดำเนิน 7 โครงการสำคัญ ได้แก่ 1) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานสร้างโรงพยาบาลและศูนย์ป้องกันโรคในเขตพื้นที่ห่างไกล 2) การปรับปรุงระบบสวัสดิการด้านสาธารณสุขให้กับกลุ่มคนยากจน กลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังและเพิ่มหลักประกันโรคร้ายแรง 3) การป้องกันโรคที่เกี่ยวข้องสุขภาพจิต 4) การสร้างเครือข่ายข้อมูลสาธารณสุขระบบดิจิทัล 5) การประดิษฐ์คิดค้นอุปกรณ์การแพทย์ 6) การพัฒนาวิธีการรักษาและยาแผนโบราณของจีน 7) การฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานทางด้านสาธารณสุข

รัฐบาลจีนสนับสนุนให้การแพทย์ออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งในบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยอนุญาตให้สถานพยาบาลสามารถวินิจฉัยโรคทั่วไปได้รวมไปถึงติดตามอาการผู้ป่วยโรคเรื้อรังด้วยระบบออนไลน์ ซึ่งสามารถลดความแออัดของสถานพยาบาลและลดช่องว่างการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และตั้งเป้าการพัฒนา “โทรเวชกรรม” มาใช้สำหรับการวินิจฉัยและแนะนำการรักษาให้กับผู้ป่วยในพื้นที่ห่างไกลที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงการรักษาหรือในกรณีบุคลากรทางการแพทย์ในสถานพยาบาลระดับตำบลหรือหมู่บ้านไม่ชำนาญหรือต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยสามารถโต้ตอบกันได้แบบ Real time มุ่งปรับเปลี่ยนแนวทางจากการรักษาไปสู่การป้องกัน รวมถึง

เป้าหมายในการสร้างระบบการแพทย์อัจฉริยะผ่านโมเดลเมืองต้นแบบ “เขตสาธิตการดูแลสุขภาพอัจฉริยะ” เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินการพัฒนาระบบการแพทย์และสาธารณสุขในประเทศต่อไป³

ตารางที่ 2 ถอดบทเรียนความสำเร็จของนโยบายแก้ไขปัญหาคาความยากจนในชนบทของจีน (พ.ศ. 2492-2563)

บทเรียนความสำเร็จ	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2492 -2520)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2521 -2528)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2529 -2536)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2537 -2543)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2544 -2555)	ยุคที่ 6 (พ.ศ. 2556 -2563)
1. สร้างความมั่นคงทางอาหาร	จัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกร	โครงการทำงานให้รัฐเพื่อแลกอาหาร (Working for Food) และสิ่งจำเป็น	ใช้ระบบ HRS เพื่อให้ประชาชนมีผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น	1. ร่วมมือกับองค์กร FAO ในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร 2. จัดกองทุนเพื่อปรับปรุงปัจจัยการผลิต	ออกมาตรการปกป้องแหล่งพื้นที่ผลิตอาหารที่สำคัญของประเทศ	ส่งเสริมการกินคืออยู่ที่ให้ครอบคลุม
2. สร้างความเข้มแข็งในอาชีพและรายได้โดยใช้เกษตรสมัยใหม่	รับซื้อและจัดสรรผลผลิตเกษตรกรให้เกษตรกร	1. ใช้ระบบ HRS เพื่อให้อิสระกับการทำการเกษตร 2. สนับสนุนการใช้เครื่องจักรในการทำเกษตร 3. ปรับราคาธัญพืชให้สูงขึ้น และมีเสริภาพในการขาย 4. สนับสนุนวิสาหกิจระดับตำบล (TVEs)	1. ส่งเสริมวิสาหกิจระดับตำบล (TVEs) 2. กำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น	1. บริการจัดหางานให้กับแรงงานในชนบท 2. ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานไปในพื้นที่เจริญ (ภาคตะวันออก)	ออกมาตรการปกป้องแหล่งผลิตอาหารและเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร	1. ส่งเสริมวิสาหกิจในชุมชน 2. หน่วยงานราชการและองค์กรต่าง ๆ ช่วยทำการตลาดสินค้าเกษตร
3. ขยายการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และกลุ่มคนที่มีความจำเป็น	/	จัดสรรกองทุนเพื่อปรับปรุงพื้นที่ทุรกันดารให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพ (แห่งล้างขาดแคลนน้ำ และดินไม่ดี)	1. สนับสนุนกองทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ทุรกันดารให้ครอบคลุมมากขึ้น 2. ช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ยากจนเป็นพิเศษ (18 พื้นที่)	ช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนเป็นพิเศษ รวมถึงกลุ่มเปราะบางและกลุ่มด้อยโอกาสให้ครอบคลุมมากขึ้น	โครงการพัฒนาเศรษฐกิจ 12 มณฑล ภาค ภาคตะวันออก (130,827 หมู่บ้าน)	ย้ายถิ่นฐาน (Relocation) ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงและพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการทำมาหากิน
4. ส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานและลดความเหลื่อมล้ำ	1. สร้างและปรับปรุงระบบชลประทานในพื้นที่เพาะปลูก 2. ปรับปรุงถนนหนทางให้ดีขึ้นและปลอดภัย	1. พัฒนาระบบขนส่งและสาธารณูปโภคในชนบท 2. ลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ที่เจริญกับไม่เจริญอย่างเร่งด่วน	โครงการ “สามัคคีวันตก” เพื่อลดความไม่สมดุลในการพัฒนาทางภูมิภาค	จัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างถนนและชลประทานให้เข้าถึงอำเภอและตำบล	พัฒนาการคมนาคมในภาคตะวันตก โดยเฉพาะการสร้างรถไฟ	ปรับปรุงการคมนาคมและชลประทานให้ดีขึ้น

³ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2553). “สมุดปกขาว อววน. กักการขจัดความยากจนอย่างตรงจุด” สืบค้นวันที่ 18 ตุลาคม 2567 จาก file:///C:/Users/User/Downloads/2020.10.16-Poverty-to-prosperity_V2.0%20(1).pdf

5. รัฐจัดสวัสดิการและพัฒนาระบบประกันสุขภาพ	1. เรียนฟรีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ไม่เสียค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการทางการแพทย์ 3. จัดระบบสงเคราะห์ให้ กับคนไร้ที่พึ่ง	/	เริ่มวางระบบประกันทางสังคมแบบสะสมทรัพย์สิน (Rural Social Endowment Insurance) เพื่อให้ชีวิตมีความมั่นคง	/	1. ปฏิรูปภาษี เพื่อลดภาระของเกษตรกร 2. ยกเลิกค่าเล่าเรียนการศึกษา 3. ขยายระบบประกันสุขภาพให้ครอบคลุม	1. โครงการอุดหนุน “เงินกันถุง” เพื่อประกันชีวิตขั้นต่ำของกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง 2. “ 3 หลักประกัน” ด้านสุขภาพ การศึกษาและ การแพทย์
6. ปรับปรุงกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนให้ตรงจุด	/	ร่วมมือกับองค์กรทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความยากจน	1. ก่อตั้งสำนักงานแก้ปัญหาความยากจนแห่งชาติ 2. การติดตามและตรวจสอบผลการแก้ไขปัญหาความยากจน	1. ปรับปรุงวิธีวัดเส้นแบ่งความยากจนด้วยวิธีมาร์ติน (Martin Ravallion) 2. สำรวจและการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกร	1. การบริหารจัดการกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจนเฉพาะอย่างมีประสิทธิภาพ 2. มีเกณฑ์คัดเลือกหมู่บ้านยากจนอย่างชัดเจน	1. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและบุคลากรที่มาช่วยเหลือ 2. การกำหนดเกณฑ์การหลุดพ้นความยากจนอย่างเป็นรูปธรรม 3. การประเมินผลโดยภาคีที่สาม

ที่มา: ถอดบทเรียนความสำเร็จของนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทของจีน โดย รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์ และคณะ. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565, (2565). สืบค้น 21 ตุลาคม 2567 <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pajournal/article/download/240594/165933/>

เมื่อพิจารณาพัฒนาการของนโยบายในแต่ละยุคตามกรอบแนวคิดของวงจรรณโยบาย (Circle of Policy) และตัวแบบหลักเหตุผล (Rational Model) จะพบว่า การกำหนดนโยบายในแต่ละยุคสมัย มีการกำหนดเป้าหมายหลักคือประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-centered) จีนมีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ชัดเจน มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาจากศูนย์กลางไปสู่ภูมิภาค ในบางยุคสมัยมีการนำนโยบายไปทำต่อเนื่องจากประเมินผลแล้วว่าเป็นนโยบายที่ดี นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนของจีนที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ คือ รัฐได้มีการวางแผนโครงการที่หลากหลาย มีกลยุทธ์การปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละยุค เช่น ระยะแรกเป็นการพัฒนาด้านความจำเป็นพื้นฐาน จากนั้นจึงสร้างอาชีพและรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ การให้สวัสดิการ และส่งเสริมความกินอยู่ดี ที่สำคัญรัฐได้ปรับเปลี่ยนกลไกการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และจุดเปลี่ยนสำคัญคือการนำระบบเศรษฐกิจตลาด (Marketization) แบบทุนนิยมมาใช้ในระบอบการเมืองการปกครองแบบจีนทำให้จีนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ขนาดใหญ่ จากนั้นมีการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบจนถึงปัจจุบัน

หากพิจารณาความเชื่อมโยงของประเด็นบทเรียนต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า แต่ละบทเรียนมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด เช่น บทเรียนการสร้างความเข้มแข็งในอาชีพและรายได้ รวมทั้งการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานและลดความเหลื่อมล้ำ และแม้แต่การสร้างความมั่นคงทางอาหารซึ่งนับเป็นสิ่งที่ทำต่อเนื่องกันทุกยุค

เพราะว่าเป็นความจำเป็นพื้นฐาน ต่อจากนั้นรัฐมุ่งเน้นเรื่องของการสร้างอาชีพและรายได้เพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคง พอได้แก้ไขปัญหาคความยากจนของคนส่วนหนึ่งแล้ว รัฐจึงทุ่มเทในการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานอย่างขนาดใหญ่ พอได้เข้าสู่สังคมพอกินพอใช้ รัฐค่อยหันมามุ่งในการจัดสวัสดิการและพัฒนาระบบประกันสุขภาพให้ทั่วถึงซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สังเกตได้ว่าการขยายการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งการปรับปรุงกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุดนั้น เป็นบทเรียนที่เพิ่งปรากฏชัดขึ้นในยุคที่ 2 (พ.ศ. 2521-2528) ในยุคนี้รัฐได้สรุปประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตนำมาซึ่งการปรับปรุงกลยุทธการแก้ไขปัญหา

ความยากจนให้ตรงจุดซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เงินประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับความยากจน ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นว่าบทเรียนต่าง ๆ มีความต่อเนื่องกันอย่างค่อยเป็นค่อยไปและเอื้อประโยชน์ต่อกัน โดยมีเป้าในระยะยาวที่ชัดเจนในอีกมิติหนึ่งแนวโน้มของบทเรียนคือ จากการแก้ไขปัญหาเชิงปริมาณไปสู่คุณภาพ หากจะกล่าวถึงลำดับความสำคัญของทั้ง 6 บทเรียน จะกล่าวได้ว่าทุกบทเรียนมีอาจขาดเสียได้ แต่บทเรียนที่สำคัญที่สุดน่าจะเป็นการมีกลไกแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด ควรเริ่มต้นก่อนเมื่อนำไปปฏิบัติในประเทศต่าง ๆ ซึ่งกลไกดังกล่าวเน้นถึงความแม่นยำในหลายด้าน ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมายที่ถูกระบุอย่างชัดเจนถึงระดับครัวเรือนและบุคคลที่ยากจน ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของการคัดแยก (Identify) กลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง 2) การจัดเรียงโครงการที่เหมาะสม 3) การใช้เงินที่ถูกต้อง 4) การใช้มาตรการที่เหมาะสม 5) การส่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ (Carders) ไปช่วยเหลือคนในหมู่บ้านที่ยากจนและครัวเรือนอย่างเหมาะสม 6) ความแม่นยำด้านประสิทธิผลในการลดความยากจน บทเรียนที่สำคัญรองลงมาคือการสร้างความมั่นคงทางอาหาร การสร้างอาชีพและรายได้โดยใช้เกษตรสมัยใหม่ การขยายการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ การส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานและลดความเหลื่อมล้ำ และลงท้ายด้วยการจัดสวัสดิการและพัฒนาระบบประกันสุขภาพถือเป็นการประกันกลุ่มเปราะบาง (โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่ไม่มีความแรงงาน)

อย่างไรก็ดี ทุกบทเรียนสัมพันธ์กันซึ่งสะท้อนถึงความเป็นองค์รวมและต่อเนื่องของการกำหนดเป้าหมายที่มุ่งแก้ปัญหาความยากจนในทุกยุค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสุดท้าย มีตัวชี้วัดการหลุดพ้นจากความยากจนอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและครัวเรือน ข้อค้นพบบทเรียนของประเทศจีนมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากประเทศที่ยากจนอื่น ๆ เช่น ประเทศไทย จากการสำรวจแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 11 ฉบับของประเทศไทยโดยสังเขป พบว่าแผนพัฒนาของไทยเน้นเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับมหภาคเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ได้กำหนดเป้าหมายการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง มีเพียงการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในแผนฯ 3 (กระจายความเจริญสู่ชนบท) และแผนฯ 5 (เน้นแก้ปัญหาความยากจนอย่างเร่งด่วน) เท่านั้น (รุ่งรัตนา, 2562) อย่างไรก็ตาม นอกจากบทเรียนที่ทำให้เงินประสบความสำเร็จดังได้กล่าวไปแล้ว ก็มีบทเรียนที่เงินได้เรียนรู้ที่ไม่นำไปปฏิบัติคือ การเลียนแบบการพัฒนาของสหภาพโซเวียตที่เน้นอุตสาหกรรมหนักเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (ยุคที่ 1) ซึ่งรูปแบบดังกล่าวไม่เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจีนในการขจัดความยากจน

ข้อเสนอแนะจากบทเรียนความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน ตัวแสดงหรือรัฐในฐานะฝ่ายกำหนดนโยบายมุ่งให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยวิธีการวัดความยากจนสัมบูรณ์โดยมีเกณฑ์การวัดอย่างชัดเจนซึ่งเป็นการวัดเชิงปริมาณ และรัฐได้เข้าไปแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดมุ่งเป้าในแต่ละบริบทของกลุ่มคนจน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเชิงตัวเลขได้สำเร็จ อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาความยากจนต้องให้ความสำคัญในเชิงคุณภาพด้วย หมายถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของกลุ่มคนที่หลุดพ้นความยากจนและการดำรงชีพอย่างยั่งยืน กล่าวคือไม่กลับมายากจนอีก สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นในระยะต่อไปที่รัฐบาลจีนควรให้ความสำคัญในเชิงนโยบายและเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องคือ นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ส่งเสริมทุนการดำรงชีพ ซึ่งประกอบด้วยทุนทางมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน และทุนทางวัฒนธรรมให้กับประชาชนที่อยู่ในเกณฑ์ยากจนและกลุ่มที่หลุดพ้นความยากจนแล้ว แต่ยังคงมีความเปราะบางและความเสี่ยงที่จะกลับมายากจนได้อีกครั้ง หากเกิดวิกฤติหรือไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กลุ่มคนเหล่านี้สามารถที่จะกลับมายากจนได้อีกครั้ง หลังจากประชาชนหลุดพ้นจากความยากจนสัมบูรณ์ตามเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนดในยุคที่ 6 เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนโดยไม่กลับไปยากจนอีก รัฐต้องให้ความสำคัญการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของกลุ่มคนที่หลุดพ้นจากความยากจน เพื่อยกระดับให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถมีชีวิตที่พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เมื่อรัฐเริ่มลดบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและการส่งเสริมในระยะยาว⁴

3.2 กรณีศึกษา: การขจัดความยากจนของประเทศอินเดีย

อินเดียเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของโลกด้วยจำนวนประชากรราว 1,450 ล้านคน และในช่วงนับตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมาก็มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 แทบจะทุกปี แต่ถึงแม้อินเดียจะมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แต่ปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่รัฐบาลอินเดียยังแก้ไม่ตกก็คือเรื่อง “ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ” ที่ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของประเทศ

ที่จริงแล้วอินเดียเพิ่งประกาศนโยบายเศรษฐกิจใหม่ไปในช่วงเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมาเอง รัฐบาลอินเดียก็ได้ประกาศนโยบายเศรษฐกิจใหม่หลายประการเพื่อแก้ไขปัญหา แต่หลายฝ่ายก็ยังมีข้อกังวลว่านโยบายเหล่านี้ อาจไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ได้อย่างมีนัยสำคัญ บทความนี้เราอยากมาวิเคราะห์เหตุผลว่าทำไมนโยบายเศรษฐกิจใหม่ของอินเดียอาจไม่ช่วยให้ประชาชนส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

นโยบายเศรษฐกิจใหม่ของอินเดีย

โครงการ “Make in India” เป็นโครงการมหิมาโปรเจกต์ของนายกรัฐมนตรี นเรนทรา โมดี ถือเป็นโครงการระดับชาติที่สำคัญที่มุ่งเปลี่ยนอินเดียให้กลายเป็นศูนย์กลางการผลิตระดับโลก โครงการนี้มุ่งอำนวยความสะดวกในการลงทุน ส่งเสริมนวัตกรรม เพิ่มพูนทักษะ ปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา และสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิตระดับโลก โดยมี 4 เสาหลักสำคัญ ได้แก่

⁴ รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์ และคณะ. (2565). ถอดบทเรียนความสำเร็จของนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทของจีน. สืบค้น 21 ตุลาคม 2567 <https://so05.tcithaijo.org/index.php/pajournal/article/download/240594/165933/>

ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โครงการนี้มุ่งหวังที่จะดึงดูดการลงทุนจากทั่วโลกเพื่อเสริมสร้างภาคการผลิตของอินเดีย

ส่งเสริมการจ้างงาน โครงการนี้คาดว่าจะสร้างโอกาสในการทำงานในภาคส่วนต่าง ๆ โดยการปรับปรุงฐานการผลิต

ปรับปรุงแก้ไขความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจ โดยมุ่งหวังที่จะลดความซับซ้อนของกฎระเบียบและกระบวนการราชการเพื่อปรับปรุงอันดับของอินเดียในดัชนีธุรกิจโลก

มุ่งเน้นภาคส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของอินเดียเติบโต ในระยะแรกโครงการนี้มุ่งเน้นที่ 25 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ยานยนต์ การบิน เทคโนโลยีชีวภาพ สารเคมี การผลิตเพื่อการป้องกันประเทศ อิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งทอ และตั้งแต่นั้นมาโครงการนี้ได้ขยายขอบเขตเพื่อครอบคลุมภาคส่วนเพิ่มเติมภายใต้ “Make in India 2.0”

จากการที่อินเดียออกโครงการ Make in India ก็ชัดเจนแล้วว่ารัฐบาลอินเดียมุ่งเน้นที่ภาคการผลิตให้เติบโต ซึ่งประเทศอินเดียเองโดยรากแล้วก็เป็นประเทศเกษตรกรรม เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก แต่จากนโยบายเหล่านี้ชี้ให้เห็นชัดว่าอินเดียต้องการสัปดาห์การเป็นประเทศเกษตรกรรมสู่ประเทศที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมอย่างเต็มตัว แต่แน่นอนว่าเมื่อประเทศที่เคยเป็นแหล่งอาหารของโลกจะกลายมาเป็นโรงงานของโลก พวกเขาทิ้งใครไว้ระหว่างทางบ้าง เป็นเรื่องที่น่าคิด แม้นโยบายใหม่จะออกมาแต่ก็ไม่ได้ช่วยทำให้ปากท้องชาวอินเดียดีขึ้นเพราะอะไร

อย่างที่เรารู้ดีอยู่แล้วว่าหัวใจหลักของโครงการ Make in India เป็นเหมือนสิ่งที่จะมาเปลี่ยนโลกทัศน์ของนานาอารยประเทศที่มีต่ออินเดีย จากประเทศเกษตรกรรม ประเทศยากจน สู่ประเทศอุตสาหกรรมที่ประชาชนต่างมีงานที่ได้เงินดี ๆ ซึ่งก็น่าจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น แต่ถ้ามันไม่ใช่อย่างนั้นล่ะแล้วมันจะเป็นเพราะอะไร

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของอินเดียยังคงอยู่และมีแต่จะเพิ่มขึ้น

ปี 2023 ข้อมูลประมาณการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF ระบุว่าประชากรอินเดียประมาณร้อยละ 2.4 คิดเป็น 34.4 ล้านคน อยู่ในสถานะยากจนขั้นรุนแรง หรือ Extreme Poverty ซึ่งปัญหาความยากจนในอินเดียก็ยังดำเนินต่อไปแม้ว่าจะเริ่มเห็นสัญญาณที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่ผู้สันตทานก็ยังคงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเกณฑ์ที่ใช้แบ่งแยกกว่าประชากรนั้นอยู่ในสถานะไหน

หนึ่งในปัญหาหลักของนโยบายเศรษฐกิจใหม่ของอินเดีย คือการเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจมากเกินไป โดยไม่ให้ความสำคัญเพียงพอกับการกระจายความมั่งคั่ง การเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยคนรวยกลายเป็นคนที่ร่ำรวยขึ้น ในขณะที่คนจนยังคงติดอยู่ในวงจรความยากจนซึ่งก็เหมือนกับอีกหลายประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะกระบวนการบูสต์ตัวเลขทางเศรษฐกิจโดยพึ่งพาการผลิตและส่งออกเป็นเพียงปัจจัยผิว เนื่องจากเม็ดเงินที่ตกลงมาจะเข้าถึงกลุ่มคนและแรงงานเพียงบางกลุ่มเท่านั้น แตกต่างจากการที่รัฐพยายามเพิ่มรายได้ขั้นต่ำของแรงงานทั่วประเทศและกดไม่ให้ค่าครองชีพสูงจนเกินไป

ตามรายงานในปี 2022 ของ Oxfam ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ทำงานขับเคลื่อนเพื่อบรรเทาความยากจนทั่วโลก พบว่าร้อยละ 1 ของประชากรที่ร่ำรวยที่สุดของอินเดียครอบครองความมั่งคั่งมากกว่า

ร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ร้อยละ 10 ของประชากรที่ร่ำรวยที่สุดในอินเดียมีรายได้รวมกันมากกว่ารายได้รวมของคนยากจนที่สุดอีกร้อยละ 50 ของประเทศ ดังนั้นเราจึงพูดได้ว่านโยบายเศรษฐกิจใหม่ยังคงเน้นการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศและส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งมักจะเอื้อประโยชน์ให้กับชนชั้นกลางและชนชั้นสูงมากกว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจน

การขาดมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการกระจายความมั่งคั่งและลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การปฏิรูประบบภาษีแบบก้าวหน้า หรือการลงทุนในโครงการสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุม ทำให้นโยบายเศรษฐกิจใหม่ไม่สามารถแก้ไขรากเหง้าของปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริง

การละเลยภาคเกษตรกรรม

อาชีพเกษตรกรรมเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงประเทศไม่ต่างจากไทย ประชากรอินเดียราวร้อยละ 42.3 หรือเกือบ ๆ ครึ่งประเทศอยู่ในภาคการเกษตร แม้ว่าภาคเกษตรกรรมจะเป็นแหล่งจ้างงานหลักของประชากรอินเดียส่วนใหญ่ แต่นโยบายเศรษฐกิจใหม่กลับให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรมและบริการมากกว่าภาคการเกษตร ที่ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ โดยปัญหาสำคัญของภาคการเกษตรอินเดียหลัก ๆ ได้แก่ 1) การขาดแคลนน้ำและระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพ 2) การพึ่งพาฝนตามฤดูกาลซึ่งไม่แน่นอน 3) ราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอน 4) การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรที่จำกัด 5) ภาระหนี้สินของเกษตรกร

แล้วพอหันมามองที่นโยบายเศรษฐกิจใหม่ ก็ยังไม่พบว่าจะมีมาตรการใดในเมกะโปรเจกต์ที่ช่วยแก้ปัญหาปากท้องของเกษตรกรอินเดียอย่างจริงจัง ๆ ซึ่งการขาดการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร การวิจัยและพัฒนา และการสนับสนุนราคาผลผลิต ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีรายได้ต่ำและเสี่ยงต่อความยากจนต่อไป

การจ้างงานที่ไม่มีคุณภาพและการว่างงานแอบแฝง

ปี 2023 อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate) ของอินเดียอยู่ที่ร้อยละ 3.1 ลดลงจากปี 2021 (ร้อยละ 4.2) และปี 2022 (ร้อยละ 3.6) แม้ว่าอัตราการว่างงานของอินเดียจะมีแนวโน้มลดลง แต่ปัญหาการจ้างงานที่ไม่มีคุณภาพและการว่างงานแฝงเป็นปัญหาที่รุนแรง นโยบายเศรษฐกิจใหม่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่ปัญหาที่แท้จริงของเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องเปอร์เซ็นต์อัตราการว่างงานแต่เป็นเรื่องอื่น ๆ ในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับแรงงาน เช่น

1) แรงงานไม่มีสวัสดิการและความมั่นคงในการทำงาน จากข้อมูลระบุว่าตัวเลขการจ้างงานนอกระบบที่มีสัดส่วนสูงร้อยละ 90 ของแรงงานอินเดียทำงานในภาคนอกระบบซึ่งพออนุรักษ์คงไม่ต้องถามถึงเรื่องสวัสดิการในการทำงานที่ดีหรือความก้าวหน้าในอาชีพการงานอยู่แล้ว

2) การว่างงานในกลุ่มเยาวชนที่มีการศึกษา อัตราการว่างงานในกลุ่มผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ เรื่องนี้ก็เป็นปัญหาในหลาย ๆ ประเทศเช่นกัน เพราะคนที่มีระดับการศึกษาสูงแต่ไม่มีตำแหน่งงานในประเทศรองรับทักษะที่มีอย่างเพียงพอก็ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานตามมาได้เช่นกัน

3) ความไม่สอดคล้องระหว่างทักษะและความต้องการของตลาดแรงงาน ระบบการศึกษาไม่สามารถผลิตแรงงานที่มีทักษะตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

4) การกระจุกตัวของการทำงานในเมืองใหญ่ โอกาสการทำงานที่ต็มักจะกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ทำให้เกิดการอพยพของแรงงานจากชนบทสู่เมือง ซึ่งก็ทำให้เกิดช่องว่างในความเจริญระหว่างเมืองใหญ่และชนบทที่กว้างออกไปอีก

ระบบการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพและไม่ทั่วถึง

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คน แม้ว่าอินเดียจะมีความก้าวหน้าในการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา แต่คุณภาพการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษาระดับสูงยังคงเป็นปัญหาสำคัญ นโยบายเศรษฐกิจใหม่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบการศึกษาอย่างจริงจัง

จากรายงานในปี 2023 พบว่า ประชาชนอินเดียเข้าถึงระดับการศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ ดังนี้

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษา) จากรายงานล่าสุดพบว่าเด็กอายุ 6-14 ปี ร้อยละ 95 เข้าเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งบ่งชี้ว่ามีเพียงร้อยละ 5 ของเด็กในกลุ่มอายุนี้นั้นที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

ระดับมัธยมศึกษา อัตราการลงทะเบียนเรียนในระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอยู่ที่ประมาณร้อยละ 69 ซึ่งบ่งชี้ว่า **วัยรุ่นประมาณร้อยละ 31 ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้** ซึ่งก็นับว่าเป็นตัวเลขที่สูงขึ้นแปลว่ามีคนจากระดับชั้นประถมศึกษาที่ไม่ได้ไปต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาในจำนวนมาก

ระดับอุดมศึกษา อัตราส่วนการลงทะเบียนเรียนรวม (The Gross Enrollment Ratio: GER) สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอินเดียอยู่ที่ประมาณร้อยละ 28.4 ซึ่งหมายความว่าประชากรที่มีสิทธิ์เข้าเรียน (อายุ 18-23 ปี) ประมาณร้อยละ 71.6 ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ นี่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเรื่องการเข้าถึงการศึกษาระดับสูงยังเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงในอินเดีย

จากตัวเลขดังกล่าวเราสามารถสังเคราะห์สาเหตุของปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาในอินเดียได้ดังนี้

- 1) คุณภาพการศึกษาที่ต่ำ โรงเรียนรัฐบาลส่วนใหญ่ขาดแคลนครูที่มีคุณภาพและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย
- 2) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา เด็กจากครอบครัวยากจนและในพื้นที่ห่างไกลมีโอกาสน้อยในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
- 3) อัตราการออกกลางคันที่สูง โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
- 4) หลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทำให้บัณฑิตจบใหม่ส่วนใหญ่ยังไม่มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน

การขาดการลงทุนที่เพียงพอในระบบการศึกษา และการไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการปฏิรูปหลักสูตรและพัฒนาคุณภาพครู ทำให้ระบบการศึกษาของอินเดียไม่สามารถผลิตแรงงานที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งก็เป็นช่องว่างของนโยบายเศรษฐกิจใหม่ที่ไม่ตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ระบบสาธารณสุขที่ไม่มีประสิทธิภาพ

สุขภาพที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ระบบสาธารณสุขของอินเดียยังคงมีปัญหา

หลายประการ จากข้อมูลในปี 2023 ระบุว่าอินเดียรั้งอันดับที่ 66 จาก 195 ประเทศ ในเรื่องที่มีระบบสาธารณสุข แยกที่สุดในโลก นโยบายเศรษฐกิจใหม่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบสาธารณสุขอย่างเพียงพอ โดยหลัก ๆ แล้วสิ่งที่อินเดียยังขาดในหมวดการสาธารณสุขอันจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบไปด้วย

- 1) การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข โรงพยาบาลและสถานพยาบาลไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท
- 2) การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ อัตราส่วนแพทย์และพยาบาลต่อประชากรต่ำกว่ามาตรฐานขององค์การอนามัยโลก
- 3) ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูง ประชาชนส่วนใหญ่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเอง
- 4) ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูงประชาชนส่วนใหญ่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเองโดยตรง ซึ่งเป็นภาระหนักสำหรับครอบครัวที่มีรายได้น้อย
- 5) คุณภาพการรักษาพยาบาลที่ไม่ได้มาตรฐานโดยเฉพาะในสถานพยาบาลของรัฐ
- 6) การขาดความครอบคลุมของประกันสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีประกันสุขภาพที่เพียงพอ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เมื่อนโยบายเศรษฐกิจใหม่มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมให้เติบโต สิ่งที่ต้องแลกมาแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็คือผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของอินเดียได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง

- 1) มลพิษทางอากาศในเมืองใหญ่หลายแห่งของอินเดียอย่างนิวเดลีติดอันดับเมืองที่มีมลพิษทางอากาศสูงที่สุดในโลก
- 2) การขาดแคลนน้ำสะอาดหลายพื้นที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำและน้ำปนเปื้อน
- 3) การตัดไม้ทำลายป่า พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรม
- 4) การจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ อย่างที่เราเห็นตามภาพสื่อต่าง ๆ จะเห็นว่าการบริหารจัดการเรื่องของสุขาภิบาล และปัญหาขยะล้นเมือง ยังเป็นเรื่องที่อินเดียทำได้ไม่ค่อยดีนัก

ความไม่เท่าเทียมทางเพศและการเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อย

แม้ว่าอินเดียจะมีความก้าวหน้าในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและสิทธิของชนกลุ่มน้อย แต่ปัญหาการเลือกปฏิบัติยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มเหล่านี้อยู่ เช่น เคนนโยบายเศรษฐกิจใหม่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง

- 1) ช่องว่างทางเพศในการจ้างงานและค่าจ้าง ผู้หญิงมีโอกาสน้อยกว่าในการได้รับการจ้างงานที่มีคุณภาพ และมักได้รับค่าจ้างต่ำกว่าผู้ชาย ซึ่งสตรีเพศในอินเดียมักถูกเลือกปฏิบัติเช่นนี้อยู่เรื่อย ๆ
- 2) การเลือกปฏิบัติต่อชนวรรณะต่ำและชนเผ่าในสังคมอินเดียปัจจุบันยังมีความเชื่อเรื่องชนชั้นวรรณะปะปนอยู่ในสังคม ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มักถูกกีดกันจากโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม
- 3) ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว ยังคงเป็นปัญหาที่รุนแรงดังที่มีข่าวการข่มขืนและทารุณกรรมผู้หญิงให้เห็นอยู่ ทำให้อินเดียเป็นหนึ่งในประเทศ

ที่อันตรายที่สุดสำหรับผู้หญิงหากคิดจะไปท่องเที่ยวเพียงลำพัง ซึ่งรัฐบาลก็ยังไม่ได้ลงมาแก้ปัญหาที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศอย่างจริงจัง

4) การเข้าถึงการศึกษาและบริการสาธารณสุขที่ไม่เท่าเทียมกัน: กลุ่มคนชายขอบมักมีโอกาสน้อยกว่าในการเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐ

การทุจริตคอร์รัปชันและธรรมาภิบาลที่อ่อนแอ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่รัฐที่อ่อนแอเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอินเดีย แม้ว่านโยบายเศรษฐกิจใหม่จะมีมาตรการบางอย่างในการต่อต้านการทุจริต แต่ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหายังมีประสิทธิภาพ

1) การทุจริตในภาครัฐ การให้และรับสินบนเป็นเรื่องปกติในการติดต่อราชการ

2) ระบบอุปถัมภ์และเล่นพรรคเล่นพวก การแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่งในหน่วยงานรัฐมักขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าความสามารถ

3) การบังคับใช้กฎหมายที่อ่อนแอ กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ มักไม่ได้รับการบังคับใช้อย่างเคร่งครัดและเท่าเทียม

4) ความไม่โปร่งใสในการดำเนินนโยบายของรัฐ ประชาชนมักไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจและการใช้งบประมาณของรัฐบาล

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันส่งผลให้ทรัพยากรของประเทศถูกใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งนโยบายและโครงการพัฒนาต่าง ๆ ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผลประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้กระจายสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง

เพื่อให้นโยบายเศรษฐกิจใหม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริง รัฐบาลอินเดียจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายให้ครอบคลุมและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเหล่านี้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะการลดความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาเรื่องการจัดงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปรับปรุงระบบสาธารณสุขภาคพื้นฐาน และการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ การกระจายอำนาจและทรัพยากรสู่ท้องถิ่นมากจะช่วยจัดช่องว่างทางสังคมและบรรเทาปัญหาเชิงโครงสร้างให้อยู่ในขอบเขตที่สามารถจัดการได้ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างทั่วถึงและตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ถ้าจะเจาะไปที่นโยบาย Make in India จริงอยู่ที่อาจจะส่งเสริมให้ประเทศมีการเติบโตด้านเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด แต่ถามว่าประชาชนได้ประโยชน์เต็ม ๆ จากเรื่องนี้หรือไม่ นั่นคือคำถามที่สำคัญ การเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรับประกันการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ได้ หากไม่มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ ดังนั้น อินเดียจำเป็นต้องมีนโยบายที่สมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

สังคม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนและความเป็นธรรม จึงจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน⁵

4. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา ที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาความยากจน⁶

เรื่องปัญหาหนี้สิน รายได้ ค่าครองชีพ รวมทั้งความมั่นคงและปลอดภัยในสังคม คือ ปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลจะต้องเร่งสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ด้วยการแก้หนี้ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจ และแก้ไขปัญหาค่าครองชีพที่กระทบความมั่นคงของสังคม เพื่อนำความหวังของคนไทย กลับมาให้เร็วที่สุด โดยมีนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการทันที ดังนี้

นโยบายแรก รัฐบาลจะผลักดันให้เกิดการปรับโครงสร้างหนี้ทั้งระบบ โดยเฉพาะกลุ่มสินเชื่อบ้านและรถ ช่วยเหลือลูกหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ ภายใต้ปรัชญา ที่จะไม่ขัดต่อวินัยทางการเงินและไม่ทำให้เกิดภาวะภัยทางจริยธรรม (Moral Hazard) ของผู้มีภาระหนี้สิน ควบคู่กับการเพิ่มความรู้ทางการเงินและส่งเสริมการออมในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย โดยจะดำเนินนโยบายผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทบริหารสินทรัพย์

นโยบายที่สอง รัฐบาลจะดูแลและส่งเสริมพร้อมกับปกป้องผลประโยชน์ ของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ SMEs จากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมของคู่แข่งทางการค้าต่างชาติ โดยเฉพาะผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และการแก้ไขปัญหาหนี้ของ SMEs เช่น การพักหนี้ การจัดทำ Matching Fund ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างรัฐบาลและเอกชน เพื่อประคับประคอง ให้กลับมาเป็นกลไกที่แข็งแกร่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

นโยบายที่สาม รัฐบาลจะเร่งออกมาตรการเพื่อลดราคาค่าพลังงานและสาธารณูปโภค ปรับโครงสร้างราคาพลังงานควบคู่กับการเร่งรัดจัดทำ ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำสัญญาซื้อขายพลังงานได้โดยตรง (Direct PPA) รวมทั้งการพัฒนา ระบบสำรองน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อความมั่นคงทางยุทธศาสตร์ของประเทศ (Strategic Petroleum Reserve: SPR) สำรวจหาแหล่งพลังงานเพิ่มเติม และการเจรจาประเด็นพื้นที่ทับซ้อนกับกัมพูชา (OCA) เพื่อลดต้นทุนด้านพลังงาน พร้อมทั้งผลักดันพัฒนาระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ (Mass Transit) และการกำหนดโครงสร้างอัตราค่าโดยสารร่วม ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับนโยบาย “ค่าโดยสารราคาเดียว” ตลอดสาย เพื่อลดภาระค่าเดินทาง

นโยบายที่สี่ รัฐบาลจะสร้างรายได้ใหม่ของรัฐด้วยการนำเศรษฐกิจนอกระบบภาษี (Informal Economy) และเศรษฐกิจใต้ดิน (Underground Economy) เข้าสู่ระบบภาษี ที่คาดว่าจะมีมูลค่าสูงกว่าร้อยละ ๕๐ ของ GDP เพื่อนำไปจัดสรรสวัสดิการด้านการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณูปโภค รวมทั้งอุดหนุน

⁵ อนุรักษ์ธรรม แสงลับ. (11 สิงหาคม 2567). Make in India นโยบายที่จะทำให้อินเดียหลุดพ้นความยากจนและเหลื่อมล้ำ ?. <https://marketeeonline.co/archives/369460>

<https://marketeeonline.co/archives/369460>

⁶ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2567). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี. สืบค้น 19 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.soc.go.th/?p=26856>

ค่าใช้จ่ายขั้นพื้นฐานของประชาชน พร้อมทั้ง จะปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

นโยบายที่ห้า รัฐบาลจะเร่งกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอย ควบคู่กับการบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายและเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง เป็นลำดับแรก และผลักดันโครงการดิจิทัลวอลเล็ต (Digital Wallet) ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานเศรษฐกิจดิจิทัล และเป็นลำดับแรก และผลักดันโครงการดิจิทัลวอลเล็ต (Digital Wallet) ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานเศรษฐกิจดิจิทัล และพัฒนาศูนย์ข้อมูลภาครัฐ ที่มุ่งการพัฒนา นโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน พร้อมเพิ่มโอกาสในการเข้าถึง แหล่งทุนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน และการประกอบอาชีพ

นโยบายที่หก รัฐบาลจะยกระดับการทำเกษตรแบบดั้งเดิมให้เป็นเกษตรทันสมัย โดยใช้แนวคิด “ตลาดคนนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้” นำเทคโนโลยีด้านการเกษตร (Agri-Tech) เช่น เกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) และเทคโนโลยีด้านอาหาร (Food Tech) มาใช้ พัฒนาอาชีพด้านการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และอาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความมั่นคง ทางอาหาร รวมถึงการคว้าโอกาสในตลาดใหม่ ๆ รวมทั้ง อาหารฮาลาล และฟื้นฟูนโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” ซึ่งเป็นจุดเด่นของประเทศไทยเพื่อตอบสนองความต้องการของโลก ด้านความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) และเร่งเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและราคาพืชผลการเกษตร รวมทั้งเพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกร

นโยบายที่สิบ รัฐบาลจะส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ และจัดสวัสดิการสังคม ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างความเท่าเทียมทางโอกาสและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางที่สำคัญ ได้แก่ คนพิการ ผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐได้ โดยสะดวกตามที่กฎหมายบัญญัติ

5. อัปเดตจำนวนบัญชีธนาคารของคนไทย ปี 2567⁷

ตัวเลขจากธนาคารแห่งประเทศไทยจนถึง 11 มิถุนายน 2567 ระบุว่า ระบบธนาคารของไทยมีจำนวนบัญชีเงินฝากรวมทุกประเภททั้งสิ้น 130,829,578 บัญชี มีมูลค่าเงินฝากรวมถึง 16,119,937 ล้านบาท ลงลึกในรายละเอียด พบว่าในจำนวนนี้เป็นบัญชีที่มีเงินฝากไม่เกิน 50,000 บาท ถึง 116,401,442 บัญชี คิดเป็นมูลค่าเงินฝาก 454,033 ล้านบาท แต่ในขณะที่คนมีบัญชีเงินฝากเกิน 100 ล้านบาทขึ้นไปนั้นมีอยู่แค่ 11,695 บัญชี แต่กลับมีจำนวนเงินฝากถึง 2,215,760 ล้านบาท

แต่ถ้าจะระบุเฉพาะกลุ่ม Elite ที่มีเงินฝากเกิน 500 ล้านบาทขึ้นไปจะเหลือจำนวนบัญชีอยู่แค่เพียง 1,593 บัญชี แต่มีปริมาณเงินฝากถึง 2,480,808 ล้านบาท หรือคิดเฉลี่ยออกมาจะได้เท่ากับ 1 บัญชีมีเงินฝากอยู่ราวๆ 1,557 ล้านบาท

ถ้าเปรียบเทียบกลับไปทีกลุ่มมีฐานเงินฝากไม่เกิน 50,000 บาท จะเท่ากับว่า กลุ่มคนแค่ 302 คน มีเงินรวมกันเท่ากับคนที่อยู่ในกลุ่ม 114,749,329 บัญชี

⁷ BrandAge. (11/6/2024). อัปเดตจำนวนบัญชีธนาคารของคนไทย ปี 2567. สืบค้น 13 มกราคม 2567 จาก <https://www.brandage.com/article/39393>

ตารางที่ 3 ตัวเลขบัญชีธนาคารและฐานเงินฝากของคนไทย ปี 2567

อันดับ	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนบัญชี	จำนวนเงินรวม(ล้านบาท)
1.	ไม่เกิน 50,000	116,401,442	454,033
2.	เกินกว่า 50,000 บาทแต่ไม่เกิน 100,000 บาท	4,232,947	299,722
3.	เกินกว่า 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 200,000 บาท	3,414,266	473,973
4.	เกินกว่า 200,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท	3,209,242	1,017,883
5.	เกินกว่า 500,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาท	1,623,103	1,171,506
6.	เกินกว่า 1,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 10,000,000 บาท	1,784,595	4,503,016
7.	เกินกว่า 10,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 25,000,000 บาท	104,865	1,569,689
8.	เกินกว่า 25,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000,000 บาท	32,515	1,141,675
9.	เกินกว่า 50,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000,000 บาท	14,908	1,040,680
10.	เกินกว่า 100,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 200,000,000 บาท	6,673	921,089
11.	เกินกว่า 200,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000,000 บาท	3,429	1,045,863
12.	ตั้งแต่ 500,000,000 บาทขึ้นไป	1,593	2,480,808
	รวมบัญชีธนาคารและฐานเงินฝากของคนไทย ปี 2567	130,829,578	16,119,937

ที่มา: อัพเดทจำนวนบัญชีธนาคารของคนไทย ปี 2567. โดย BrandAge. (11/6/2567). สืบค้น 13 มกราคม 2567 จาก <https://www.brandage.com/article/39393>

จากตารางที่ 3 ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า

ความไม่เท่าเทียมกันของฐานเงินฝาก: ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันอย่างมากในฐานเงินฝากของประชาชน กลุ่มบัญชีที่มีเงินฝากไม่เกิน 50,000 บาท มีจำนวนมากถึง 116,401,442 บัญชี แต่มีมูลค่ารวมเพียง 454,033 ล้านบาท ในขณะที่กลุ่มบัญชีที่มีเงินฝากเกิน 500 ล้านบาทขึ้นไป มีเพียง 1,593 บัญชี แต่มีมูลค่ารวมถึง 2,480,808 ล้านบาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าฐานเงินฝากส่วนใหญ่อยู่ในมือของกลุ่มคนรวย

การกระจายความมั่งคั่ง: ข้อมูลนี้สะท้อนถึงการกระจายความมั่งคั่งที่ไม่เท่าเทียมกันในประเทศไทย โดยกลุ่มที่มีฐานะดีกว่าจะมีเงินฝากในปริมาณมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม

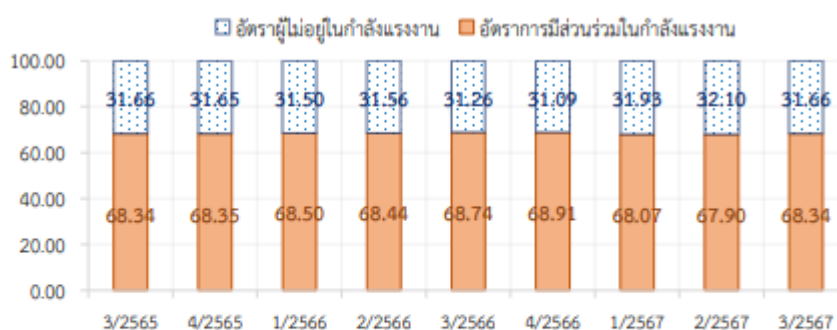
การคุ้มครองเงินฝาก: แม้ว่าข้อมูลนี้ไม่ได้กล่าวถึงการคุ้มครองเงินฝากโดยตรง แต่ตามกฎหมายคุ้มครองเงินฝากของประเทศไทย ผู้ฝากจะได้รับการคุ้มครองเงินฝากสูงสุด 1 ล้านบาทต่อรายผู้ฝากต่อสถาบันการเงิน ซึ่งหมายความว่าผู้ฝากที่มีเงินฝากไม่เกิน 1 ล้านบาทจะได้รับการคุ้มครองเต็มจำนวนในกรณีที่เกิดปัญหาการเงินประสบปัญหา

โดยรวมแล้ว ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความไม่เท่าเทียมกัน และความสำคัญของการคุ้มครองเงินฝากเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน

6. การจ้างงานและการว่างงาน (Employment and Unemployment)⁸

ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ไตรมาส 3 ปี 2567 พบว่าประเทศไทยมีประชากรวัยแรงงานหรือผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป 59.24 ล้านคน เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 40.48 ล้านคน (ร้อยละ 68.34) และเป็นผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน 18.75 ล้านคน (ร้อยละ 31.66) โดยผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 40.48 ล้านคน ประกอบด้วยผู้มีงานทำ 40.04 ล้านคน (ร้อยละ 98.90) และผู้ว่างงาน 0.41 ล้านคน (ร้อยละ 1.02)

การจ้างงาน (Employment) ในจำนวนประชากรวัยแรงงาน 59.24 ล้านคน มีผู้อยู่ในกำลังแรงงานคิดเป็นร้อยละ 68.34(อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน : KILM 1) สะท้อนอุปทานแรงงานซึ่งประกอบไปด้วยประชากรที่มีงานทำหรือกำลังหางานทำในประเทศ ในขณะที่อัตราผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน (KILM 13) อยู่ที่ร้อยละ 31.66สะท้อนสัดส่วนประชากรวัยแรงงานที่ไม่ได้ทำงาน ทั้งนี้ อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (KILM 1) และอัตราผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน (KILM 13) เป็นอัตราส่วนที่รวมกันได้ ร้อยละ 100

แหล่งข้อมูล: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (National Statistical Office of Thailand)

หมายเหตุ: 1) อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน = (ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน / ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป) * 100

2) อัตราผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน = (ผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน / ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป) * 100

3) ประมวลข้อมูลโดยกองเศรษฐกิจการแรงงาน

ภาพที่ 1 อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน และอัตราผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน

ที่มา: สถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาส 3 ปี2567 (กรกฎาคม-กันยายน 2567) โดยสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2567). สืบค้น 13 มกราคม 2367 จาก <https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2024/12/รายงานสถานการณ์ด้านแรงงาน-Q3-ฉบับสมบูรณ์.pdf>

⁸ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2567). สถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาส 3 ปี2567 (กรกฎาคม-กันยายน 2567).

สืบค้น 13 มกราคม 2367 จาก <https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2024/12/รายงานสถานการณ์ด้านแรงงาน-Q3-ฉบับสมบูรณ์.pdf>

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานจำแนกตามเพศ พบว่าอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของเพศชายคิดเป็นร้อยละ 76.88 และอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.58 และในกำลังแรงงานทั้งหมด 59.24 ล้านคน จำแนกออกเป็นกำลังแรงงานชาย ร้อยละ 53.58 และกำลังแรงงานหญิง ร้อยละ 46.42

เมื่อจำแนกอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุที่มีอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานสูงสุดคือ กลุ่ม 25-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 89.72 ซึ่งเป็นกลุ่มกำลังแรงงานจบการศึกษาแล้วแต่ยังไม่ถึงวัยเกษียณ รองลงมาคือ กลุ่ม 50-59 ปี ร้อยละ 83.17 และกลุ่ม 15-24 ปี หรือกลุ่มที่อยู่ในระบบการศึกษา ร้อยละ 40.13 ในขณะที่กลุ่มแรงงานสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เป็นกลุ่มที่มีอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานต่ำสุดอยู่ที่ ร้อยละ 37.26

อัตราการมีงานทำต่อประชากร เป็นดัชนีที่สะท้อนความสามารถในการสร้างงานของเศรษฐกิจ โดยประชากรวัยแรงงาน 59.24 ล้านคน มีอัตราการมีงานทำต่อประชากรอยู่ที่ร้อยละ 67.59 เพิ่มขึ้นจากไตรมาสก่อนหน้าซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 66.76 แต่ลดลงจากไตรมาสเดียวกันของปีก่อนหน้าซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 68.00 หากจำแนกตามเพศ พบว่า อัตราการมีงานทำต่อประชากรเพศชายอยู่ที่ร้อยละ 75.97 สูงกว่าอัตราส่วนของเพศหญิงซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 59.97 โดยในจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมด มีสัดส่วนผู้มีงานทำเพศชาย ร้อยละ 53.53 และสัดส่วนผู้มีงานทำเพศหญิง ร้อยละ 46.47

เมื่อจำแนกอัตราส่วนผู้มีงานทำต่อประชากรวัยแรงงานตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุที่มีอัตราส่วนสูงสุด คือ กลุ่ม 25-49 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่จบการศึกษาแล้วแต่ยังไม่เกษียณอายุคิดเป็นร้อยละ 88.97 รองลงมา คือ กลุ่ม 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 83.00 กลุ่ม 15-24 ปี และกลุ่มแรงงานสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 37.66 และร้อยละ 37.18 ตามลำดับ

การว่างงาน⁹

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้เปิดเผยผลสำรวจเกี่ยวกับภาวะการทำงานของประชากรไทย ในไตรมาสที่ 2 ของปี 2567 ซึ่งในภาพรวมพบว่าแรงงานไทยมีอัตราการจ้างงานลดลง และอัตราการว่างเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ต่อเนื่องมาตั้งแต่ช่วงปลายปี 2566 ที่น่ากังวลคือ อัตราการว่างงานส่วนหนึ่งมาจากการที่บริษัทปิดกิจการ ร้อยละ 15 รวมถึงโดนเลย์ออฟร้อยละ 11.7 รวม ๆ แล้วก็ประมาณร้อยละ 25 ของจำนวนแรงงานที่ว่างงานทั้งหมด

สำหรับสถิติภาคแรงงานโดยรวมในไทยมีข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

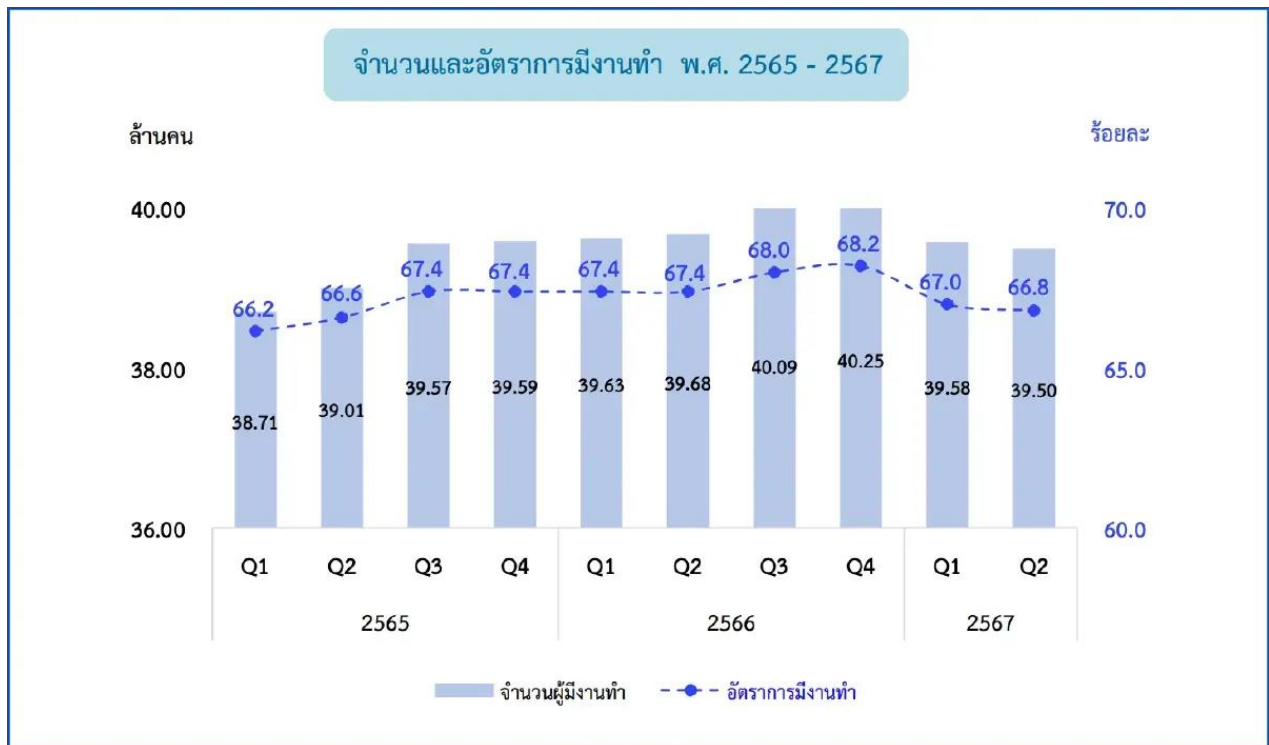
- ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 40.18 ล้านคน
- เป็นผู้มีงานทำ 39.50 ล้านคน
- เป็นผู้ว่างงานประมาณ 0.43 ล้านคน (430,000 คน)
- เป็นผู้รอฤดูกาล 0.25 ล้านคน

⁹กรุงเทพธุรกิจ. (13 สิงหาคม 2567). กอดงานไว้แน่นๆ สถิติเผยแรงงานไทย ไตรมาส 2/2567 ยังว่างงาน 430,000 คน.

สืบค้น 13 มกราคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/1139924>

- เป็นผู้ที่ยอยู่นอกกำลังแรงงาน 18.99 ล้านคน (ส่วนใหญ่เป็นเด็ก คนชรา ผู้ป่วยหรือพิการจนไม่สามารถทำงานได้ แม่บ้าน ผู้ที่ยังเรียนหนังสือ)

โดยเฉพาะในส่วนของจำนวนผู้ว่างงานในไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2567 มีทั้งสิ้น 4.29 แสนคน เพิ่มขึ้นจากเดิม 0.19 แสนคน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงไตรมาส 1 พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมา หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 1.1

ภาพที่ 2 จำนวนและอัตราการมีงานทำ พ.ศ. 2565-2567 โดย กรุงเทพมหานคร.

สืบค้น 13 มกราคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/1139924>

นอกจากนี้ ในรายงานดังกล่าวยังให้ข้อมูลด้านประสบการณ์การทำงานของแรงงานไทยด้วย โดยพบว่า ผู้ว่างงานในไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2567 นั้น

- เป็นผู้ว่างงานที่เคยทำงานมาก่อน 1.85 แสนคน
- เป็นผู้ว่างงานที่ไม่เคยทำงานมาก่อน 2.44 แสนคน

โดยในกลุ่มผู้ที่เคยทำงานมาก่อนแต่ปัจจุบันเป็นผู้ว่างงานนั้น พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในสายงานภาคการบริการและการค้า จำนวนมากถึง 122,000 คน คิดเป็นร้อยละ 65.9 ขณะที่ผู้ว่างงานสายการผลิตมีจำนวน 51,000 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6 โดยเหตุผลที่ทำให้แรงงานกลุ่มนี้ออกจากงานหรือกลายเป็นผู้ว่างงาน ได้แก่

- ลาออกเองร้อยละ 57.20
- เลิก/หยุด/ปิดกิจการร้อยละ 15.07
- หมดสัญญาจ้างร้อยละ 14.33
- ถูกให้ออก/ไล่ออก/ปลดออกร้อยละ 11.70
- อื่นๆ (หมดฤดูกาล, ปัญหาสุขภาพ)ร้อยละ 1.14

ถัดมาในกลุ่มผู้ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน จะเป็นวัยเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี มากกว่าวัยผู้ใหญ่อายุ 25 ปีขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 76.6 และร้อยละ 23.4 ตามลำดับ)

แรงงานอีกกลุ่มที่น่าสนใจไม่แพ้กันก็คือ “แรงงานผู้เสมือนว่างงาน” หรือผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 4 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้แม้ไม่ตงงาน แต่ก็มีรายได้ลดลงตามชั่วโมงการทำงาน ซึ่งอาจส่งผลให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพทั้งครัวเรือน โดยในไตรมาส 2 พ.ศ. 2567 พบว่ามีผู้เสมือนว่างงานจำนวน 1.98 ล้านคน ซึ่งลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2566)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย” โดย ธราทิพย์ ศิลาฉาย, 2565.¹⁰

งานวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย และ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย โดยใช้วิธีการประมาณค่า Fixed Effects Model ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร และใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลภาคตัดขวางและข้อมูลอนุกรมเวลา (Panel Data) โดยจำแนกออกเป็นรายจังหวัดของประเทศไทยและเป็นข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2562 รวมทั้งสิ้น 385 ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทางด้านการศึกษา (จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยที่ประชากรได้รับ) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับตัวแปรทางด้านความยากจน (สัดส่วนคนจน), การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว) และอัตราเงินเฟ้อ (ดัชนีราคาผู้บริโภค) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7.2 งานวิจัย เรื่อง “การศึกษาภาวะความยากจนและปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย” โดย นายสุพิชชา โชติกำจร, 2564.¹¹

¹⁰ ธราทิพย์ ศิลาฉาย. (2565). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย.” สืบค้น 17 ตุลาคม 2567 <https://scholar.utcc.ac.th/server/api/core/bitstreams/e8c1dc15-f54c-49e4-9400-de7c800268ae/content>

¹¹ สุพิชชา โชติกำจร. (2564). “การศึกษาภาวะความยากจนและปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย.” สืบค้น 17 ตุลาคม 2567 <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/msaru/article/view/254612>.

งานวิจัย เรื่อง “การศึกษาภาวะความยากจนและปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามาจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย (Socio-Economic Survey: SES) ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และใช้แบบจำลองถดถอยเชิงเส้นในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2541-2562 มีแนวโน้มลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรบางกลุ่มที่ยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง โดยเฉพาะคนจนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัตตานี นราธิวาส กาฬสินธุ์ และตาก ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดต่อเนื่องกันนานหลายปี และมีปัญหาความยากจนที่รุนแรง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนที่ระดับนัยสำคัญแสดงว่าหากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลทำให้สัดส่วนคนจนในประเทศลดลง ดังนั้นภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนที่ยากจน เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและหลุดพ้นจากความยากจน

7.3 งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” โดย วิบูลย์ รัตนารณวงศ์ และคณะ, 2563.¹²

งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และ 2) นำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยมีการยกร่างเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยก่อนนำไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสอบถามหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน 181 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนยากจน 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคน ยากจนสูงสุด 400 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ โมเดลสมการโครงสร้าง จากนั้นยืนยันรูปแบบกับข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม 6 ชุมชนจาก 6 ภาค ของประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือแบบสนทนากลุ่ม แล้วจึงตรวจสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชน ตัวอย่าง 2 ชุมชนในจังหวัดชุมพร โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชนและแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม

ผลการศึกษาพบว่า 1) จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่ารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น 2) แนวทาง

¹² วิบูลย์ รัตนารณวงศ์ และคณะ. (2563). “การพัฒนาารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย.”

การดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว 3) แนวทางการดำเนินการของชุมชน และ 4) ผลการแก้ปัญหาความยากจนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยตัวแปรมาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด โดยมีทั้งอิทธิพลทางตรงและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านอีกสองตัวแปรที่เหลือ ส่วนผลจากการสนทนากลุ่มสอดคล้องเป็นไปตามผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และรูปแบบดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ และ 2) การตรวจสอบรูปแบบกับชุมชนตัวอย่าง 2 ชุมชน พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่างทั้งสองแห่ง โดยภายหลังการดำเนินการตามรูปแบบมีผลการแก้ปัญหาความยากจน ด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น ทั้งสองชุมชน ส่วนด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนาและด้านประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี พบว่าผ่านเกณฑ์ทั้งสองชุมชน

7.4 งานวิจัย เรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม: กรณีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ”
โดย ธร ปีติดีล และคณะ, 2562.¹³

งานวิจัย เรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม: กรณีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาที่มา แนวคิดและปัญหาของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 2) ศึกษาแนวคิดและกรณีศึกษาของการจัดสวัสดิการในรูปแบบเทียบเคียงกันจากประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ อินโดนีเซีย จีนและอินเดีย และประเทศพัฒนา ได้แก่ สหราชอาณาจักรและสวีเดน เพื่อทบทวนข้อสังเกตและนำไปสู่การเสนอแนะเพื่อพัฒนาโครงการดังกล่าวในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ วิธีการศึกษาประกอบด้วยทบทวนเอกสารเชิงสังเคราะห์ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ และการสนทนากลุ่มกับผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐด้วยวิธีสุ่มตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจัดอยู่ในรูปแบบสวัสดิการแบบเก็บตกคล้ายกับโครงการสวัสดิการส่วนใหญ่ในอดีต แต่มีจุดแตกต่างสำคัญที่การเจาะจงไปที่คนจน โดยมีจุดยืนสำคัญเรื่องประสิทธิภาพการใช้จ่ายของรัฐ หลีกเลี่ยงการบิดเบือนตลาดเสรี และการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก แต่โครงการนี้ยังขาดความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ การใช้เงินจากงบกลาง และการวางแผนรวมถึงประเมินผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้นกรณีศึกษาประสบการณ์การใช้นโยบายสวัสดิการแบบเจาะจงที่คนจนในประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ชี้ให้เห็นความท้าทายหลายประการของนโยบายสวัสดิการแบบเจาะจงเป็นต้นทุนในการคัดกรองและบริหารฐานข้อมูล ปัญหาการเจาะจงผิดพลาดที่อาจอยู่ในระดับสูง และการใช้อำนาจบิดเบือนกระบวนการจัดสรรประโยชน์จนทำให้นโยบายถูกใช้ผิดวัตถุประสงค์

นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบกรณีประเทศพัฒนาแล้วอย่างสวีเดนและสหราชอาณาจักรเป็นตัวอย่างที่ช่วยสะท้อนว่าการหันไปสู่การใช้แบบเจาะจงมากขึ้น ดังเช่นในกรณีของสหราชอาณาจักรตั้งแต่ยุคคริสต์ทศวรรษ 1970 เป็นเส้นทางมาพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทั้งยังเกิดการสูญเสียแรงสนับสนุนระบบสวัสดิการในภาพรวม ในขณะที่ประสบการณ์ของสวีเดนยังแสดงให้เห็นในทางกลับกัน

¹³ ธร ปีติดีล และคณะ. (2562). “การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม: กรณีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ.” สืบค้น 17 ตุลาคม 2567 <https://kpi-lib.com/elib/cgi-bin/opac.exe?op=mmw&db=Main&skin=s&rmid=10307&bid=26500>

ว่าประโยชน์จากการใช้สวัสดิการแบบถ้วนหน้านั้นมีมากกว่าการป้องกันปัญหาการเจาะจงผิดพลาด แต่ยังคงรวมไปถึงการสนับสนุนให้ผู้หญิงได้เป็นกำลังแรงงานในระบบเศรษฐกิจ และการรักษาแรงสนับสนุนจากคนชั้นกลางต่อระบบสวัสดิการ จนทำให้สวีเดนสามารถรักษาสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำในระดับต่ำเอาไว้ได้ข้อค้นพบทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าควรมีการทบทวนโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐตั้งแต่ฐานคิดจนถึงกระบวนการดำเนินงาน และวางแผนการจัดวางสวัสดิการแบบเจาะจงที่คนจนกับภาพใหญ่ของระบบสวัสดิการของประเทศไทยด้วยความระมัดระวัง

7.5 งานวิจัย เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทไทย” โดย อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ, 2560.¹⁴

งานวิจัย เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและสถานการณ์ของความยากจนรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทในช่วงเวลาของการสำรวจโดยใช้ตัวแปรต่าง ๆ เช่น การบริโภค รายได้ และทรัพย์สิน 2) เพื่อหาสาเหตุของการตกหรือกลับเข้าไปสู่ความยากจนของครัวเรือนในชนบท 3) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่สามารถออกจากความยากจนได้และกลุ่มที่ยังตกอยู่ภายใต้ความยากจน

ผลการศึกษาพบว่า พลวัตของความยากจนที่เกิดขึ้นในช่วง 14 ปีที่ศึกษาในฐานข้อมูลตัวอย่างซ้ำนั้น ส่วนใหญ่ถูกขับเคลื่อนมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครัวเรือนยากจนชั่วคราวเป็นหลัก และองค์ประกอบส่วนใหญ่ของความยากจนจัดเป็นองค์ประกอบชั่วคราวซึ่งช่วยอธิบายได้ว่าทำไมครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงมีความคล่องตัวค่อนข้างสูง ส่วนสาเหตุของการหลุดและตกสู่ความยากจนนั้น เกิดได้หลายประการ ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงในจำนวนสมาชิกครัวเรือนซึ่งพบว่าการลดลงของสมาชิกครัวเรือนในวัยแรงงาน แม้เพียง 1 คนก็ทำให้ครัวเรือนหลุดออกจากความยากจนได้ ครัวเรือนยากจนชั่วคราวมีโอกาสหลุดจากความยากจนสูงกว่าและมีโอกาสตกสู่ความยากจนน้อยกว่าครัวเรือนยากจนแบบเรื้อรัง การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนดูเหมือนจะไม่มีผลในการอธิบายการหลุดหรือตกสู่ความยากจน ในขณะที่การศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนรวมถึงอายุเฉลี่ยของสมาชิกครัวเรือนมีผลต่อการหลุดออกจากความยากจนและตกสู่ความยากจน

ดังนั้น สมาชิกในครัวเรือนอาจมีความสำคัญมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนในการอธิบายเรื่องการหลุดออกจากความยากจนและการตกสู่ความยากจน ส่วนความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ออกจากความยากจนได้และกลุ่มที่ยังตกอยู่ภายใต้ความยากจน พบความเป็นไปได้ว่าจะมีกับดักความยากจนกับครัวเรือนยากจนแบบเรื้อรังซึ่งนำไปสู่สาเหตุพื้นฐานว่าอะไรคือความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ออกจากความยากจนได้และกลุ่มที่ยังตกอยู่ภายใต้ความยากจนที่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมจึงมีกับดักดังกล่าวกับครัวเรือนยากจนแบบเรื้อรังและยากจนตลอดเวลา แต่ไม่ใช่กับครัวเรือนยากจนแบบชั่วคราว

¹⁴ อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ. (2559). การเปลี่ยนแปลงของความยากจนในชนบทไทย. สืบค้น 17 ตุลาคม 2567

8. ข่าวที่เกี่ยวข้อง

8.1 โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ¹⁵

ความคืบหน้าการจ่ายเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ รอบการจ่ายเงินซ้ำ (Retry) ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2567

ความคืบหน้าการจ่ายเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ มีกลุ่มเป้าหมายโครงการรวมประมาณ 14.55 ล้านคน กรมบัญชีกลางจ่ายเงิน 10,000 บาทต่อราย โดยมียอดรวมที่จ่ายเงินสำเร็จแล้ว เป็นจำนวนทั้งสิ้น 14,450,168 ราย

นายพรชัย สุริยะเวช ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ในฐานะโฆษกกระทรวงการคลัง เปิดเผยความคืบหน้าการจ่ายเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ (โครงการฯ) ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายโครงการรวมประมาณ 14.55 ล้านคน ว่า กระทรวงการคลังโดยกรมบัญชีกลางได้จ่ายเงิน 10,000 บาทต่อราย ให้แก่กลุ่มเป้าหมายตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2567 ถึงวันที่ 19 ธันวาคม 2567 โดยมียอดรวมที่จ่ายเงินสำเร็จแล้ว เป็นจำนวนทั้งสิ้น 14,450,168 ราย

ทั้งนี้ ในรอบการจ่ายเงินซ้ำ (Retry) ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2567 กรมบัญชีกลางได้ส่งจ่ายเงินให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการที่มีสิทธิจำนวน 50,228 ราย โดยประกอบด้วยการจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิที่ยังจ่ายเงินไม่สำเร็จในรอบการจ่ายเงินที่ผ่านมา และการจ่ายเงินให้แก่คนพิการที่ได้ดำเนินการต่ออายุบัตรประจำตัวคนพิการหรือทำบัตรประจำตัวคนพิการหรือแก้ไขข้อมูลบัตรประจำตัวคนพิการเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม พบว่าในรอบการจ่ายเงินซ้ำดังกล่าว ยังมีการจ่ายเงินไม่สำเร็จจำนวน 37,685 ราย เนื่องจากสาเหตุดังนี้

1. ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จ่ายเงินไม่สำเร็จจำนวน 33,767 ราย มีสาเหตุหลักเนื่องจากยังไม่ได้ผูกบัญชีพร้อมเพย์กับเลขประจำตัวประชาชนจำนวน 30,842 ราย รองลงมาคือ บัญชีเงินฝากธนาคารไม่มีการเคลื่อนไหว บัญชีเงินฝากธนาคารถูกปิด ไม่มีบัญชีเงินฝากธนาคาร และเลขบัญชีเงินฝากธนาคารไม่ถูกต้องรวมกัน 2,925 ราย

2. คนพิการ จ่ายเงินไม่สำเร็จจำนวน 3,918 ราย มีสาเหตุหลักเนื่องจากยังไม่ได้ผูกบัญชีพร้อมเพย์กับเลขประจำตัวประชาชนจำนวน 3,834 ราย รองลงมาคือ บัญชีเงินฝากธนาคารไม่มีการเคลื่อนไหว บัญชีเงินฝากธนาคารถูกปิด เลขบัญชีเงินฝากธนาคารไม่ถูกต้อง และไม่มีบัญชีเงินฝากธนาคารรวมกัน 84 ราย

โฆษกกระทรวงการคลังกล่าวว่า ภายหลังจากการจ่ายเงินซ้ำ (Retry) ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2567 ถือได้ว่ากระทรวงการคลังได้ดำเนินการจ่ายเงินให้กลุ่มเป้าหมายเสร็จสิ้นแล้วตามเงื่อนไขของโครงการที่คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบไว้ กล่าวคือ “เมื่อพ้นกำหนดการ Retry ครั้งที่ 3 แล้ว จะยุติการจ่ายเงินให้แก่กลุ่มเป้าหมาย และถือว่ากลุ่มเป้าหมายไม่ประสงค์รับเงินภายใต้โครงการฯ”

¹⁵ สำนักเลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (20 ธันวาคม 2567). โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ. สืบค้น 23 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/91588>

ทั้งนี้ โฆษกกระทรวงการคลังกล่าวเพิ่มเติมว่า ในการดำเนินโครงการฯ ภาครัฐได้จ่ายเงิน 10,000 บาท ให้แก่กลุ่มเป้าหมายแล้วรวมทั้งสิ้น 14,450,168 ราย หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.19 ของกลุ่มเป้าหมายที่ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติไว้ ทำให้มีเม็ดเงินจากโครงการฯ หมุนเวียนสู่ระบบเศรษฐกิจจำนวน 144,501.68 ล้านบาท และจากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับสิทธิในโครงการฯ จำนวนตัวอย่าง 31,500 ราย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการแบ่งสัดส่วนการใช้จ่ายเงิน 10,000 บาท ไปกับการใช้จ่ายของครัวเรือนเป็นหลักกว่าร้อยละ 75 โดยมีการใช้จ่าย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ซื้ออาหารและเครื่องดื่ม 2) ซื้อของใช้ในครัวเรือน และ 3) ชำระค่าสาธารณูปโภค ในขณะที่สถานที่ที่นำเงิน 10,000 บาท ไปใช้จ่าย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ร้านค้าในชุมชน/ร้านขายของชำ 2) หาบเร่ แผงลอยทั่วไปในตลาด และ 3) ร้านสะดวกซื้อ/มินิมาร์ททั่วไป สะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินโครงการฯ ที่มีวัตถุประสงค์หลักในการบรรเทาภาระค่าครองชีพและเพิ่มศักยภาพของผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ ให้มีโอกาสเข้าถึงการใช้จ่ายที่จำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งยังช่วยเพิ่มการบริโภคที่จะสร้างเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบและกระตุ้นเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศในช่วงปลายปี พ.ศ. 2567

8.2 จบเฟสแรกแจกเงินหมื่น จ่ายไม่สำเร็จ 6.48 หมื่นคน¹⁶

กระทรวงการคลัง (กค.) รายงานคณะรัฐมนตรี (ครม.) ผลการดำเนินโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 แจกเงิน 10,000 บาท เฟสแรก ให้ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ โดยยังมีกลุ่มเป้าหมายที่จ่ายไม่สำเร็จ 381,287 คน

ที่ประชุม ครม. เมื่อ 19 พ.ย. 67 มีมติรับทราบผลการดำเนินโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ รับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ่ายเงินตามโครงการฯ กรณีกลุ่มเป้าหมายได้รับเงินตามโครงการฯ แล้ว แต่มีความประสงค์จะคืนเงินโดยสมัครใจ และเห็นชอบในหลักการของแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ่ายเงินตามโครงการฯ ตามที่กระทรวงการคลัง (กค.) เสนอ

โดยมอบหมายให้กระทรวงการคลังหาหรือแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณของโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการ ร่วมกับสำนักงบประมาณ (สงป.) ต่อไป

แจกเงินหมื่นค้างจ่ายอีก 64,892 ราย

กระทรวงการคลัง รายงานว่า โครงการนี้ มีกลุ่มเป้าหมายผู้มีสิทธิทั้งหมด 14,555,240 ราย แต่ได้เสียชีวิตหรืออยู่ในสถานสงเคราะห์ 40,768 ราย และติดปัญหาไม่สามารถส่งจ่ายได้ จำนวน 75,844 ราย ส่งผลให้เหลือผู้มีสิทธิที่สามารถส่งจ่ายเงินได้ 14,438,628 ราย

การจ่ายเงินครั้งแรกให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่มีสิทธิได้รับเงิน ระหว่างวันที่ 25 – 27 และ 30 ก.ย. 67 จำนวน 14,438,628 ราย ปรากฏว่าจ่ายเงินสำเร็จจำนวน 14,057,341 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 97.36 ของ

¹⁶ ไทยพีบีเอส (Thai PBS). (21 พฤศจิกายน 2567). จบเฟสแรกแจกเงินหมื่น จ่ายไม่สำเร็จ 6.48 หมื่นคน. สืบค้น 23 ธันวาคม 2567 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-120#overview>

จำนวนที่กลุ่มเป้าหมายที่ส่งจ่ายทั้งหมด และจ่ายเงินไม่สำเร็จ 381,287 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 2.64 ของจำนวนที่กลุ่มเป้าหมายที่ส่งจ่ายทั้งหมด มีสาเหตุของการจ่ายเงินไม่สำเร็จ เช่น บัญชีเงินฝากธนาคารถูกปิดเลขบัญชีเงินฝากธนาคารไม่ถูกต้อง บัญชีไม่มีการเคลื่อนไหว ไม่ได้ผูกบัญชีพร้อมเพย์กับเลขประจำตัวประชาชน เป็นต้น

ขณะที่การจ่ายเงินซ้ำ (Retry) ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1 ต.ค.67 กรมบัญชีกลาง ได้จ่ายเงินซ้ำให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่จ่ายเงินไม่สำเร็จในครั้งแรก และกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่สามารถส่งจ่ายเงินได้ในครั้งแรก เฉพาะที่ได้ดำเนินการแก้ไขข้อมูลช่องทางการรับเงิน หรือดำเนินการต่ออายุหรือทำบัตรประจำตัวคนพิการเรียบร้อยแล้ว และเฉพาะที่ได้ตรวจสอบสถานะการมีชีวิตกับกรมการปกครอง (ข้อมูล ณ วันที่ 14 ต.ค. 67) โดยสามารถส่งจ่ายเงินได้ทั้งสิ้นจำนวน 414,908 ราย ในจำนวนนี้จ่ายเงินสำเร็จ จำนวน 350,016 ราย และจ่ายเงินไม่สำเร็จ จำนวน 64,892 ราย

ทั้งนี้กระทรวงการคลังได้ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายผู้มีสิทธิตามโครงการฯ ดำเนินการผูกบัญชีพร้อมเพย์กับเลขประจำตัวประชาชน หรือติดต่อธนาคารเพื่อแก้ไขบัญชีเงินฝากธนาคารที่มีปัญหาโดยเร็ว รวมถึงจะต้องดำเนินการต่ออายุหรือทำบัตรประจำตัวคนพิการ หรือแก้ไขข้อมูลประจำตัวคนพิการที่ศูนย์บริการคนพิการทั่วประเทศให้ถูกต้อง แล้วแต่กรณี เพื่อให้ทันการจ่ายซ้ำครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ในวันที่ 21 พ.ย. และ 19 ธ.ค.67 ตามลำดับ

ณ วันที่ 21 ต.ค.67 มีการจ่ายเงินตามโครงการฯ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายแล้วรวมทั้งสิ้นจำนวน 14,407,375 ราย คิดเป็นเม็ดเงินลงสู่ระบบเศรษฐกิจในช่วงเดือน ก.ย. และเดือนต.ค. 67 จำนวนรวม 144,073.57 ล้านบาท

แนวทางแก้ไขจ่ายเงินไม่สำเร็จ

สำหรับปัญหาการจ่ายเงิน และแนวทางการแก้ไขปัญหาการจ่ายเงินตามโครงการฯ

1. กลุ่มเป้าหมายได้รับเงินตามโครงการฯแล้ว แต่มีความประสงค์จะคืนเงินโดยสมัครใจ แนวทางแก้ไขให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความประสงค์จะคืนเงินโดยสมัครใจติดต่อขอรับเอกสารที่ใช้สำหรับการคืนเงินได้ที่สำนักงานคลังจังหวัดหรือกรมบัญชีกลาง และนำเงินไปคืนได้ที่สาขาของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ทั่วประเทศ

2. การจ่ายเงินให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิ จากความคลาดเคลื่อนของฐานข้อมูลคนพิการของ พม. อปท. กทม. และเมืองพัทยาที่นำส่งให้กรมบัญชีกลาง ซึ่งส่งผลให้กรมบัญชีกลางจ่ายเงิน ให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการจำนวน 1,032 ราย

กรณีมีการจ่ายเงินให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิตามโครงการฯ กค. จะทำการเรียกเงินคืน โดยจะดำเนินการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง กค. และ พม. และให้กรมบัญชีกลางดำเนินการจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิตามโครงการฯ ที่ถูกต้องต่อไปได้ โดยไม่ต้องรอเงินที่จะเรียกคืนจากผู้ไม่มีสิทธิตามโครงการฯ แต่ละราย ทั้งนี้ ให้ใช้จ่ายจากเงินงบประมาณตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ

กรณีมีการจ่ายเงินให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กค. จะดำเนินการ ดังนี้

- หากผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐยังไม่เคยได้รับเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กค. จะไม่ทำการเรียกเงินคืน โดยให้ถือว่าได้รับสิทธิตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแทน ทั้งนี้ ให้ถือเป็นการใช้จ่ายจากเงินงบประมาณตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่ได้รับอนุมัติแล้ว และหากงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการไม่เพียงพอให้ใช้จ่ายจากเงินงบประมาณตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการที่ได้รับอนุมัติแล้ว โดยให้หาหรือแนวทางการดำเนินการกับ สงป. ต่อไป
- หากผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเคยได้รับเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปก่อนหน้าแล้ว ทั้งนี้ กค. จะดำเนินการเรียกเงินคืนโดยวิธีการมอบอำนาจให้ พม. ดำเนินการ

3. กลุ่มเป้าหมายเสียชีวิตหรือถูกจำหน่ายออกจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางหลังจากวันที่มีการตรวจสอบสถานะการมีชีวิตกับกรมการปกครอง ซึ่งได้รับการจ่ายเงินไปจำนวน 4,895 ราย

กรมบัญชีกลางจะตรวจสอบสถานะการมีชีวิตกับกรมการปกครอง โดยใช้ฐานข้อมูลของกรมการปกครอง ณ สิ้นวันก่อนหน้า (T - 1) ของวันที่กรมบัญชีกลางส่งข้อมูลไปตรวจสอบ (T) เพื่อตัดสิทธิบุคคลที่เสียชีวิตหรือถูกจำหน่ายออกจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางก่อนจัดทำข้อมูลสำหรับการจ่ายเงินตามโครงการฯ ดังนั้น หากผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินตามโครงการฯ แต่เสียชีวิตในวันที่หรือภายหลังจากวันที่กรมบัญชีกลางส่งข้อมูลไปตรวจสอบสถานะการมีชีวิตกับกรมการปกครองดังกล่าว ก็ให้ถือว่า บุคคลผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินตามโครงการฯ

4. กลุ่มเป้าหมายภายใต้โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการ ที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าไม่สามารถแก้ไขข้อมูลบัตรประจำตัวคนพิการให้สมบูรณ์ได้ จำนวน 6,627 ราย เนื่องจากสาเหตุ เช่น หายจากความพิการแล้ว เป็นต้น จึงจะไม่สามารถได้รับสิทธิตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการ

โดยควรปรับปรุงจำนวนกลุ่มเป้าหมายขอโครงการฯ ให้สอดคล้องตามสิทธิที่เกิดขึ้นจริง โดยให้ กค. ตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ณ วันที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบก่อนการจ่ายเงินตามโครงการอีกครั้ง

กรณีเป็นผู้ที่ผ่านคุณสมบัติโครงการลงทะเบียนฯ ปี 2565 ที่ได้ยืนยันตัวตน (e - KYC) สำเร็จแล้ว ตามฐานข้อมูลโครงการลงทะเบียนฯ ปี 2565 ของ กค. ณ วันที่ 31 ส.ค. 67 เห็นควรให้ได้รับสิทธิตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐโดยรวมอยู่ในกลุ่มผู้ที่ผ่านคุณสมบัติโครงการลงทะเบียนฯ ปี 2565 ที่ได้ยืนยันตัวตน (e - KYC) สำเร็จแล้วตามฐานข้อมูลโครงการลงทะเบียนฯ ปี 2565 ของ กค. และไม่เป็นคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ ตามฐานข้อมูลของ พก. พม. ณ วันที่ 31 ส.ค. 67

ทั้งนี้ให้ใช้จ่ายจากเงินงบประมาณตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ได้รับอนุมัติแล้ว ทั้งนี้ หากงบประมาณไม่เพียงพอให้ใช้จ่ายจากเงินงบประมาณตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการ ที่ได้รับอนุมัติแล้ว โดยให้หาหรือแนวทางการดำเนินการกับ สงป. ต่อไป อย่างไรก็ตาม กรณีไม่ได้เป็นผู้ที่ผ่านคุณสมบัติโครงการลงทะเบียนฯ ปี 2565 ที่ได้ยืนยันตัวตน (e - KYC) สำเร็จแล้ว ตาม

ฐานข้อมูลโครงการลงทะเบียนฯ ปี 2565 ของ กค. ณ วันที่ 31 ส.ค. 67 จะเป็นผู้นอกกลุ่มเป้าหมายโครงการฯ ซึ่งกรมบัญชีกลางไม่สามารถจ่ายเงินให้ได้

5. คนพิการที่ลงทะเบียนขอรับเงินเบี้ยความพิการตามฐานข้อมูลของ อปท. กทม. และเมืองพัทยาในเดือน ส.ค. 67 เพิ่มเติม จำนวน 223 ราย ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้มีสิทธิที่ตกหล่นจากกลุ่มเป้าหมายเดิม ให้คนพิการที่ลงทะเบียนขอรับเงินเบี้ยความพิการในเดือน ส.ค. 67 ได้รับสิทธิตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการ ในกลุ่มคนพิการที่ไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการในฐานข้อมูลของ พม. แต่ได้รับเงินเบี้ยความพิการตามฐานข้อมูลของ อปท. กทม. และเมืองพัทยา และไม่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือมีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแต่ไม่ได้ยืนยันตัวตน (e - KYC) ภายในที่ 31 ส.ค. 67) ตามฐานข้อมูลโครงการลงทะเบียนฯ ปี 2565 ของ กค.

โดยให้ใช้จ่ายจากเงินงบประมาณตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านคนพิการที่ได้รับอนุมัติแล้ว ทั้งนี้ คนพิการดังกล่าวจะต้องดำเนินการต่ออายุหรือทำบัตรประจำตัวคนพิการ ภายในวันที่ 3 ธ.ค. 67 และ พม. แจ้งยืนยันข้อมูลดังกล่าวนี้ให้กรมบัญชีกลางทราบ จึงจะได้รับสิทธิ

6. กรณีอื่น ๆ ที่พบความคลาดเคลื่อนของฐานข้อมูล เช่น การแจ้งเสียชีวิต หรือจำหน่ายผิด จำนวน 3 ราย และข้อมูลบุคคลที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ในสังกัด พม. มีความคลาดเคลื่อนจำนวน 3 ราย ให้สิทธิการได้รับเงินตามโครงการฯ แก่ผู้ที่ถูกตัดสิทธิอันเนื่องมาจากข้อมูลของหน่วยงานของรัฐมีความคลาดเคลื่อน เช่น ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ฐานข้อมูลบุคคลที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ในสังกัดของ พม. เป็นต้น ซึ่งได้รับการคืนสถานภาพบุคคลหรือปรับปรุงข้อมูลให้ถูกต้องแล้ว โดยให้ใช้จ่ายจากเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติแล้วในส่วนที่ผู้มีสิทธิพึงจะได้รับ

7. กลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนแปลงช่องทางการรับเงิน แต่ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลมีความคลาดเคลื่อน ทำให้กรมบัญชีกลางยังไม่ได้ส่งจ่ายเงินให้แก่กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวในรอบการจ่ายซ้ำ ครั้งที่ 1 จำนวน 96 ราย

กรณีกลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินการแจ้งเปลี่ยนแปลงช่องทางการรับเงินภายในระยะเวลาที่กำหนด ได้แก่ ภายในวันที่ 30 ก.ย. 67 สำหรับการจ่ายซ้ำครั้งที่ 1 ภายในวันที่ 31 ต.ค. 67 สำหรับการจ่ายซ้ำครั้งที่ 2 และภายในวันที่ 29 พ.ย. 67 สำหรับการจ่ายซ้ำครั้งที่ 3 แต่ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลของหน่วยงานของรัฐมีความคลาดเคลื่อน ทำให้กรมบัญชีกลางยังไม่ได้ส่งจ่ายเงินให้แก่กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวในรอบการจ่ายซ้ำให้กรมบัญชีกลางจ่ายเงินให้แก่กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวในรอบการจ่ายซ้ำต่อไปได้ โดยไม่ต้องตรวจสอบสถานะการมีชีวิตกับกรมการปกครองอีกครั้งหนึ่ง

ผลการโอนเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการวันแรกวันพุธที่ 25 กันยายน 2567 ซึ่งเป็นวันแรกของการโอนเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ

นายพรชัย ฐีระเวช ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ในฐานะโฆษกกระทรวงการคลัง เปิดเผยว่า วันพุธที่ 25 กันยายน 2567 ซึ่งเป็นวันแรกของการโอนเงินตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ (โครงการฯ)

8.3 แลกเปลี่ยนความร่วมมือโครงการ “คุณสู้ เราช่วย” เพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและ SMEs¹⁷

หนี้ครัวเรือนเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและการเติบโตอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย ภาครัฐและธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ให้ความสำคัญและร่วมกันผลักดันแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยหลักเกณฑ์การให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบและเป็นธรรม (Responsible Lending) ที่มีผลบังคับใช้เมื่อต้นปี 2567 เป็นการวางรากฐานแนวทางการแก้ไขปัญหาให้ลูกหนี้อย่างยั่งยืน ผ่านความเข้มงวดในการกำกับสถาบันการเงินให้ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ประสบปัญหาด้วยการปรับโครงสร้างหนี้ทั้งก่อนและหลังการเป็นหนี้เสีย อย่างไรก็ตาม การเติบโตของเศรษฐกิจยังมีความแตกต่างกันในแต่ละภาคส่วน รายได้ของครัวเรือนและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) บางกลุ่มยังฟื้นตัวได้ไม่เต็มที่ ขณะที่ภาระหนี้และค่าครองชีพหรือต้นทุนการประกอบธุรกิจยังอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้ลูกหนี้กลุ่มเปราะบางจำนวนมากยังเผชิญกับปัญหาในการชำระหนี้

กระทรวงการคลัง ธปท. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สมาคมธนาคารไทย สมาคมนานาชาติ สมาคมสถาบันการเงินของรัฐ รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Banks) บางแห่ง จึงได้ร่วมกันผลักดันมาตรการชั่วคราวเพิ่มเติม ภายใต้ชื่อโครงการ “คุณสู้ เราช่วย” เพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและ SMEs เฉพาะกลุ่ม โดยมีกลไกการส่งเสริมวินัยทางการเงินควบคู่ไปกับการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการเสียวินัยในการชำระหนี้ (moral hazard) ในภายหลัง

โครงการ “คุณสู้ เราช่วย” นับเป็นการประสานบทบาทของทั้งภาครัฐ เอกชน และลูกหนี้ ในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนในกลุ่มเปราะบาง โดยลูกหนี้จะต้องลงทะเบียนสมัครเข้าร่วมโครงการและชำระหนี้ตามเงื่อนไข ขณะที่ภาครัฐและสถาบันการเงินจะร่วมสนับสนุนเม็ดเงินในการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมฝ่ายละครึ่งหนึ่ง (50%) เพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ร่วมโครงการ

โครงการ “คุณสู้ เราช่วย” ประกอบด้วย 2 มาตรการ ได้แก่

มาตรการที่ 1 “จ่ายตรง คงทรัพย์” เป็นการช่วยเหลือลูกหนี้สินเชื่อบ้าน รถ และ SMEs ขนาดเล็กที่มีวงเงินไม่สูงมาก ให้เข้ามาปรับโครงสร้างหนี้แบบลดค่าวงและพักภาระดอกเบี้ยเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยค่าวงที่จ่ายจะนำไปตัดชำระเงินต้นทั้งหมด ขณะที่ดอกเบี้ยที่พักไว้ตลอดระยะเวลา 3 ปี จะได้รับการยกเว้น หากลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ตลอดระยะเวลาของมาตรการ (ชำระเงินตรงเวลาและไม่ทำสัญญาสินเชื่อเพิ่มเติมในช่วง 12 เดือนแรกของการเข้าโครงการ) มาตรการ “จ่ายตรง คงทรัพย์” มีวัตถุประสงค์หลักในการช่วยเหลือลูกหนี้ที่วงเงินไม่สูงมาก ให้สามารถรักษาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันทั้งบ้าน รถ และสถานประกอบการไว้ได้ โดยจะช่วยบรรเทาภาระหนี้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตให้กับลูกหนี้ โดยค่าวงที่ลดลงจะทำให้ลูกหนี้มีสภาพคล่องเหลือสำหรับดำรงชีพเพิ่มเติมระหว่างอยู่ในมาตรการ ขณะที่ดอกเบี้ยที่ได้รับยกเว้นจะช่วยให้ภาระหนี้โดยรวมของลูกหนี้ลดลง

¹⁷ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ ธปท. (11 ธันวาคม 2567). แลกเปลี่ยนความร่วมมือโครงการ “คุณสู้ เราช่วย” เพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและ SMEs. สืบค้น 8 มกราคม 2568 จาก <https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20241211.html>

มาตรการที่ 2 "จ่าย ปิด จบ" เป็นการช่วยลดภาระหนี้ให้แก่ลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่เป็นหนี้เสีย (สถานะ NPL) แต่มียอดคงค้างหนี้ไม่สูง (ไม่เกิน 5,000 บาท) โดยลูกหนี้จะต้องเข้ามาเจรจาปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ เพื่อชำระหนี้บางส่วน ซึ่งมาตรการ "จ่าย ปิด จบ" นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกหนี้รายย่อยที่มีหนี้เสียและยอดหนี้ไม่สูง สามารถเปลี่ยนสถานะการเป็นหนี้ จาก "หนี้เสีย" เป็น "ปิดจบหนี้" และเริ่มต้นใหม่ได้เร็วขึ้น

ในช่วงเริ่มต้น โครงการ "คุณสู้ เราช่วย" จะครอบคลุมลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และผู้ประกอบการธุรกิจ Non-bank ที่เป็นบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ ในระยะต่อไป ผู้ประกอบการธุรกิจกลุ่ม Non-bank อื่น ๆ จะมีความช่วยเหลือออกมาเพิ่มเติม ซึ่งอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างไป เพื่อร่วมกันผลักดันให้การแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนเดินหน้าได้อย่างเป็นรูปธรรมในวงกว้างและครอบคลุมลูกหนี้ได้มากขึ้น

นายพิชัย ชุมพวิชัย รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กล่าวว่า "รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชน โดยเชื่อว่ามาตรการนี้จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนและช่วยดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ภาครัฐและเอกชนจึงร่วมกันออกโครงการ "คุณสู้ เราช่วย" เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและ SMEs ขนาดเล็ก ครอบคลุมลูกหนี้รวมจำนวน 2.1 ล้านบัญชี เป็นลูกหนี้ 1.9 ล้านราย และมียอดหนี้รวมประมาณ 8.9 แสนล้านบาท ทั้งนี้ การแก้หนี้ที่ยั่งยืนต้องควบคู่ไปกับการเพิ่มทักษะ (upskill/reskill) และเสริมสร้างรายได้ให้กับลูกหนี้ ซึ่งเป็นอีกด้านที่รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาและยกระดับรายได้ของครัวเรือนให้ดียิ่งขึ้น"

นายเศรษฐพุฒิ สุทธิวาทนฤพุฒิ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย กล่าวว่า "การแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนเป็นงานที่ ธปท. ให้ความสำคัญและผลักดันมาต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน โดยโครงการนี้มี 2 จุดสำคัญที่ต่างจากที่ผ่านมา คือ (1) การปรับโครงสร้างหนี้ที่เน้นตัดเงินต้น และลดภาระผ่อนในช่วง 3 ปี เพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้กับลูกหนี้ (2) การร่วมสมทบเงิน (Co-payment) จากภาครัฐและสถาบันการเงินเพื่อช่วยลดภาระจ่ายของลูกหนี้ โดยชื่อของโครงการนี้สะท้อนความตั้งใจของทุกฝ่าย โดย "คุณสู้" สะท้อนถึงลูกหนี้ที่พร้อมจะสู้ต่อการแก้ไขปัญหาหนี้ ส่วน "เราช่วย" คือ ภาครัฐและสถาบันการเงินที่พร้อมช่วยเหลือลูกหนี้ เพื่อลดภาระและปิดจบหนี้ได้เร็วขึ้น ความสำเร็จของโครงการนี้ จึงถือเป็นความร่วมมือจากทั้งลูกหนี้ ภาครัฐ และเจ้าหนี้ ในการแก้ปัญหานี้อย่างยั่งยืน"

นายผยง ศรีวณิช ประธานสมาคมธนาคารไทย กล่าวว่า "สมาคมธนาคารไทยและธนาคารสมาชิกพร้อมสนับสนุนภาครัฐในโครงการ "คุณสู้ เราช่วย" เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อย และผู้ประกอบการรายเล็ก ซึ่งคาดว่าจะสามารถให้การช่วยเหลือลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงบริษัทลูกในกลุ่มได้ราว 1.5 ล้านบัญชี คิดเป็นยอดหนี้กว่า 4 แสนล้านบาท โดยการร่วมมือกับภาครัฐเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ภายใต้โครงการนี้ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของสมาคมธนาคารไทยในการจัดการปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน ไม่ทำให้ใครต้องตกไปอยู่นอกระบบจากโครงสร้างหรือข้อจำกัดของระบบ และภายใต้โครงการ "คุณสู้ เราช่วย" นั้น ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบอย่างเป็นธรรม กระตุกพลังในการปรับโครงสร้าง เพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน"

Mr. Giorgio Gamba ประธานสมาคมธนาคารนานาชาติ กล่าวว่า "สมาคมธนาคารนานาชาติพร้อมสนับสนุนโครงการ "คุณสู้ เราช่วย" เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและ SMEs และมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนของประเทศอย่างเต็มที่ โดยเห็นพ้องกับแนวทางการดำเนินการของโครงการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของสถาบันการเงินในการช่วยเหลือลูกหนี้ผ่านการสมทบเงินร่วมกับภาครัฐ (Co-payment) ผ่านกลไกการจัดตั้งแหล่งเงินทุนกลางภายใต้กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน (FIDF) โดยสมาคมธนาคารนานาชาติยินดีให้ความร่วมมือและดำเนินการตามโครงการ เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้กลุ่มเปราะบางให้สามารถชำระหนี้และไปต่อได้"

นายวิทย์ รัตนกร ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ในฐานะประธานกรรมการสมาคมสถาบันการเงินของรัฐ กล่าวว่า "สถาบันการเงินของรัฐ พร้อมให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และ ธปท. ในการสนับสนุนโครงการ "คุณสู้ เราช่วย" อย่างเต็มที่ โดยโครงการนี้จะช่วยเหลือลูกหนี้ที่มีโอกาสรอดให้สามารถฟื้นตัวกลับมาชำระหนี้ได้ และยังมีกรอบการออกแบกลไกการส่งเสริมวินัยทางการเงินควบคู่กับการป้องกันไม่ให้เกิดหนี้เสียวินัยในการชำระหนี้ด้วย ทั้งนี้ สถาบันการเงินของรัฐอยู่ระหว่างการหารือกับ ธปท. และกระทรวงการคลัง ในการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่ลูกหนี้ของกลุ่ม Non-bank รวมถึงการพิจารณามาตรการเพิ่มเติม เพื่อส่งผ่านความช่วยเหลือไปยังลูกหนี้กลุ่มเปราะบางในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งจะไม่ทับซ้อนกับกลุ่มลูกหนี้ของโครงการนี้ ทั้งนี้ คาดว่ามีลูกหนี้ที่มีคุณสมบัติที่ได้รับความช่วยเหลือผ่านมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและผู้ประกอบการ SMEs ทั้ง 2 มาตรการของสถาบันการเงินของรัฐ จำนวนประมาณ 6 แสนบัญชี คิดเป็นยอดหนี้กว่า 4.5 แสนล้านบาท"

กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สมาคมธนาคารไทย สมาคมธนาคารนานาชาติ สมาคมสถาบันการเงินของรัฐ และผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Banks) มุ่งหวังว่าโครงการนี้จะช่วยให้ลูกหนี้รายย่อยและ SMEs ที่ประสบปัญหาในการชำระหนี้ได้รับความช่วยเหลืออย่างตรงจุด สามารถฟื้นตัวและกลับมาชำระหนี้ได้หลังสิ้นสุดโครงการ นอกจากนี้ ทุกหน่วยงานพร้อมที่จะร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างบูรณาการต่อไป ลูกหนี้ที่สนใจเข้าร่วมมาตรการสามารถศึกษารายละเอียดของมาตรการและสมัครเข้าร่วมมาตรการได้ที่ <https://www.bot.or.th/khunsoo> ตั้งแต่วันที่ 12 ธันวาคม 2567 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2568

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750

Bureau of Academic Services

The Secretariat of the House of Representatives

Tel. 0 2242 5900 ext. 5730, 5740, 5750

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร